

Piotr Szajner
Konrad Walczyk

**KONIUNKTURA W ROLNICTWIE
III KWARTAŁ 2019**

ISSN 2392-3741

Badanie okresowe nr 124

BADANIA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ INSTYTUTU ROZWOJU GOSPODARCZEGO SGH

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (Przewodnicząca), Joanna Klimkowska (Sekretarz), Andrzej Kowalski,
Marco Malgarini, Gernot Nerb, Ataman Ozyildirim, István János Tóth

Komitety Redakcyjny i adres Redakcji:

Konrad Walczyk (Redaktor naczelny)

Piotr Szajner

Anna Jacygrad

ul. Madalińskiego 6/8, 02-513 Warszawa

<http://www.sgh.waw.pl/instituty/irg>

Wydawnictwo:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Al. Niepodległości 162, 02-554 Warszawa

*Opracowanie powstało w wyniku wspólnych badań Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH
z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB*

Publikacja została zrecenzowana zgodnie z wytycznymi MNiSW

©Copyright by Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2019

Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved.

ISSN 2392-3741

Nr Rej. PR 18392

Informacje zawarte w niniejszym biuletynie oparte są na wynikach ankietowego badania koniunktury nr 124. W badaniu uczestniczyło 2045 gospodarstw rolnych. Metoda badawcza opisana jest na stronie <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/koniunktura/Strony/metody.aspx>.

SPIS TREŚCI

I.	OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA.....	4
II.	WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	7
	1) Wskaźnik koniunktury	7
	2) Nastroje gospodarstw rolnych	10
	3) Przychody pieniężne.....	13
	4) Oszczędności	16
	5) Zadłużenie	19
	6) Zakupy nawozów mineralnych	22
	7) Zakupy pasz treściwych.....	25
	8) Zakupy środków ochrony roślin.....	28
	9) Inwestycje w maszyny i urządzenia.....	31
	10) Inwestycje w budynki i budowle	34
	11) Dostępność kredytów preferencyjnych	37
	12) Zamiar wzięcia kredytu	40
	13) Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego	43
	14) Zaciągnięcie kredytu rynkowego	46
III.	SUMMARY	49

I. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA

1. W trzecim kwartale 2019 r. koniunktura w polskim rolnictwie ponownie poprawiła się, choć poprawa jest mniejsza niż w drugim kwartale. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) wzrosła o 4,8 punktu, z poziomu -3,8 pkt do 1,0 pkt (przed kwartałem wzrost wyniósł 8,1 pkt). Poprawa koniunktury jest skutkiem wzrostu przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych (mniejszego od spodziewanego kwartał temu). Wartość wskaźnika wyrównanych przychodów, składowej IRGAGR, zwiększyła się o 8,2 pkt (o 9,2 pkt w II kwartale), z wysokości -11 pkt do -2,8 pkt. Pogorszyły się natomiast nastrojów rolników; wartość mierzącego je wskaźnika zaufania, drugiej ze składowych ogólnego wskaźnika koniunktury, obniżyła się o 2,0 punkty i wynosi 8,5 pkt. Po raz pierwszy od 2,5 roku zarówno wskaźnik koniunktury, jak i wskaźniki cząstkowe są wyższe niż rok wcześniej. Wskaźnik IRGAGR przebił linię trendu, co zwykle oznacza, że jego wzrost będzie kontynuowany, lecz w niższym tempie. Linia składnika cyklicznego (rys. s. 7) wypląszczyła się, co może wskazywać, iż trwająca od III kwartału 2017 r. tendencja spadkowa wskaźnika koniunktury dobiegła końca. Jednak poprawa koniunktury w III kwartale br. ma wyraźnie charakter zmiany sezonowej, jest bowiem słabsza niż zwykle o tej porze roku. Wprawdzie wartości większości sald odpowiedzi na pytania ankiety badania koniunktury rolnej wzrosły zarówno w skali kwartału jak i roku, to przyrosty głównych wskaźników działalności rolniczej (zakupy środków produkcji, wyniki finansowe, aktywność na rynku kredytowym) są niewielkie. Rolnicy spodziewają się poprawy swojej sytuacji finansowej w kolejnym kwartale, biorąc jednak wszystkie okoliczności pod uwagę, a nadto fakt, iż w czwartym kwartale roku natężenie aktywności rolniczej zwykle ulega spadkowi z uwagi na warunki klimatyczne, najbliższe perspektywy rozwojowe w rolnictwie trudno oceniać optymistycznie.

2. Poprawa koniunktury jest niemal powszechna – kwartalny wzrost wartości wskaźnika IRGAGR odnotowano dla wszystkich wyróżnianych grup gospodarstw rolnych z wyjątkiem gospodarstw prowadzonych przez osoby młode, tj. w wieku do 30 lat, oraz gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt. Najsilniej poprawę koniunktury odczuły gospodarstwa najmniejsze, tj. o powierzchni do 7 ha (wartość wskaźnika IRGAGR wzrosła o 6,3 pkt), położone w makroregionie południowym (o 11,6 pkt), prowadzone przez rolników w wieku 46-60 lat (o 7,4 pkt), z wykształceniem średnim i pomaturalnym zawodowym (o 5,3 pkt) i zajmujące się uprawą roślin innych niż wieloletnie (o 7,9 pkt).

3. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych¹ zwiększyła się w ciągu kwartału o 2,4 pkt i wynosi -9,6 pkt. Jest wyższa od wartości sprzed roku o 2,0 punkty. Wzrost przychodów pieniężnych był wynikiem wysokich cen skupu produktów rolnych. Ceny skupu zbóż wzrosły od 6,2% (jęczmienia) do 30% (owsa), a ceny ziemniaków o 52,9%. Na rynku produktów roślinnych bardzo wysokie są ceny owoców i warzyw. Na rynku produktów zwierzęcych ceny trzody chlewnej wzrosły o 11,8%, drobiu o 5,2%, a mleka o 2,1%. Niższe były tylko oceny żywca wołowego.

Zmiany wartości salda były zróżnicowane między poszczególnymi grupami gospodarstw rolnych. Największy wzrost odnotowano dla gospodarstw największych, o powierzchni ponad 50 ha (wzrost wartości salda o 9,6 pkt), położonych w makroregionie północnym (o 14,8 pkt),

---

¹ Salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych nie należy mylić ze wskaźnikiem wyrównanych przychodów pieniężnych. Wskaźnik jest średnią ważoną czterech sald odpowiedzi na pytania dotyczące przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych: salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu, w którym wskaźnik jest liczony, oraz salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu poprzedzającego. Jest więc niejako „obciążony przeszłością”, a zarazem zorientowany na przyszłość. Taka konstrukcja ma na celu osłabić jego podatność na silne wahania poszczególnych sald pod wpływem czynników nadzwyczajnych i działających krótkotrwale.

prowadzonych przez osoby w wieku 46-60 lat (o 5,3 pkt), z wykształceniem średnim i pomaturalnym zawodowym (o 6,6 pkt) i gospodarstw zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 29,3 pkt); największy spadek dla gospodarstw o pow. 7-15 ha (o 4,2 pkt), położonych w makroregionie zachodnim (o 5,5 pkt), prowadzonych przez rolników w wieku pow. 60 lat (o 15,1 pkt), z wykształceniem wyższym (o 6,0 pkt) i gospodarstw prowadzących działalność inną niż uprawa roślin i chów/hodowla zwierząt (o 27,7 pkt).

Dobra koniunktura na rynku wewnętrznym sprawia, że ankietowani spodziewają się dalszego wzrostu swoich przychodów w czwartym kwartale.

4. Nieznacznie (o 0,6 pkt) zmniejszyła się wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość oszczędności, do poziomu -27,5 pkt. Jest jednak wyższa niż w III kwartale 2018 r. o 3,3 pkt. Tak jak w przypadku salda przychodów zmiany wartości salda były zróżnicowane. Największy wzrost zanotowano dla gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni pow. do 7 ha (o 10,9 pkt), położonych w makroregionie południowym (o 13,5 pkt), prowadzonych przez osoby w wieku do 46-60 lat (o 3,1 pkt), z wykształceniem podstawowym (o 3,2 pkt) i gospodarstw zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 25,1 pkt); największy spadek dla gospodarstw o pow. 7-15 ha (o 3,7 pkt), położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 5,9 pkt), prowadzonych przez rolników młodych, w wieku do 30 lat (o 11 pkt), z wykształceniem wyższym (o 6,4 pkt) i gospodarstw prowadzących działalność inną niż uprawa roślin i chów/hodowla zwierząt (o 22 pkt). Przewidywany jest wzrost oszczędności gospodarstw rolnych w następnym kwartale.

5. Wzrost przychodów przełożył się na poprawę stanu zadłużenia większości gospodarstw rolnych. Wartość salda obniżyła się² o 3,4 punktu i jest obecnie niższa niż w III kwartale 2018 r. o 11 pkt. Najbardziej poprawił się stan zadłużenia gospodarstw o powierzchni 7-15 ha (wartość salda zmniejszyła się o 6,9 pkt), położonych w makroregionie środkowowschodnim (o 10,6 pkt), kierowanych przez osoby w wieku do 30 lat (o 8,0 pkt), z wykształceniem wyższym (o 8,3 pkt) i gospodarstw zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 13,2 pkt). Rolnicy spodziewają się dalszej poprawy stanu ich zadłużenia w kolejnym kwartale.

6. W trzecim kwartale roku zazwyczaj następuje wzrost zakupów obrotowych środków produkcji rolnej. Nie inaczej było w III kwartale 2019 r., choć wzrost był mniejszy niż zwykle. Wartości sald odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów nawozów mineralnych, pasz treściwych oraz środków ochrony roślin zwiększyły się o, odpowiednio: 2,6, 0,1 i 2,0 pkt do wysokości: 0,6, -0,2 i -3,3 pkt. Wartości wszystkich trzech sald są wyższe niż rok wcześniej, a i ich kwartalne przyrosty są większe niż rok temu.

7. O 0,1 punktu proc. (do wysokości 38,3%) zwiększył się odsetek gospodarstw rolnych, które dokonały lub zamierzają dokonać zakupu maszyn i urządzeń rolniczych, zaś odsetek gospodarstw, które poczyniły lub planują poczynić inwestycje w budynki i budowle, obniżył się o 0,7 pkt proc. (wynosi obecnie 17,4%). Od wielu lat inwestycje w rolnictwie nie wykazują ani tendencji wzrostowej, ani spadkowej, wahając się z niską amplitudą wokół 10-letniej średniej.

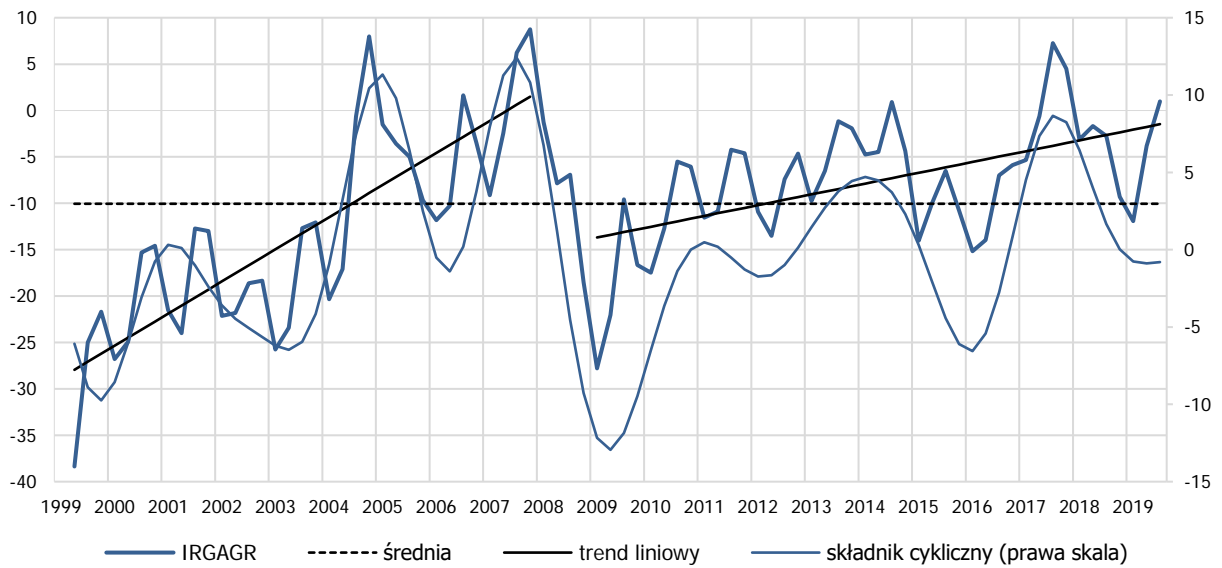
8. Odsetek gospodarstw rolnych, które zaciągnęły kredyt preferencyjny wzrósł z 29,8% przed kwartałem do 29,9% w obecnym, zaś odsetek gospodarstw, które wzięły kredyt na zasadach rynkowych, spadł o 1,0 pkt proc. do poziomu 18,9%. Obniżył się również (o 0,4 pkt proc.) odsetek gospodarstw, które zamierzają zaciągnąć kredyt w najbliższym okresie. Zmiany te są zgodne z obserwowaną od wielu lat tendencją do finansowania produkcji rolnej ze środków własnych i stopniowego redukowania stanu zadłużenia.

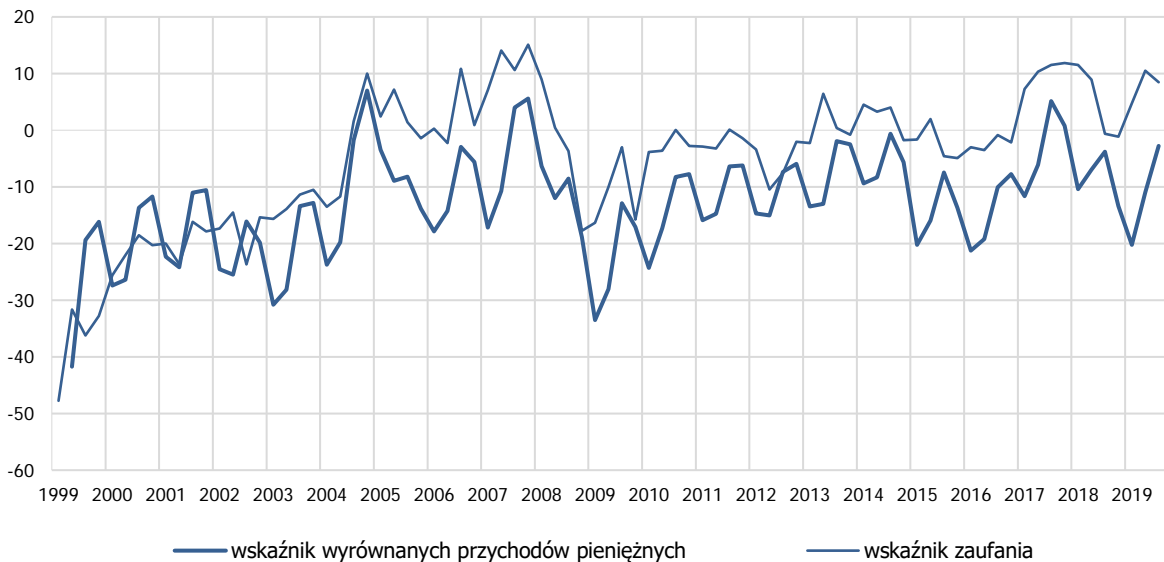
² W przypadku tego pytania spadek wartości salda oznacza poprawę sytuacji.

II. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

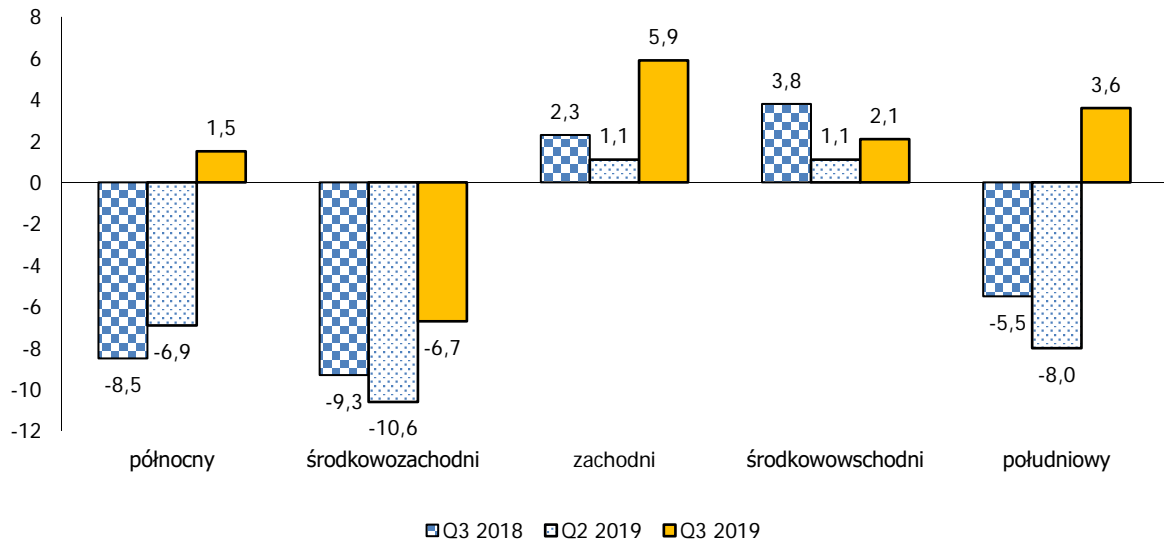
1. Wskaźnik koniunktury w rolnictwie

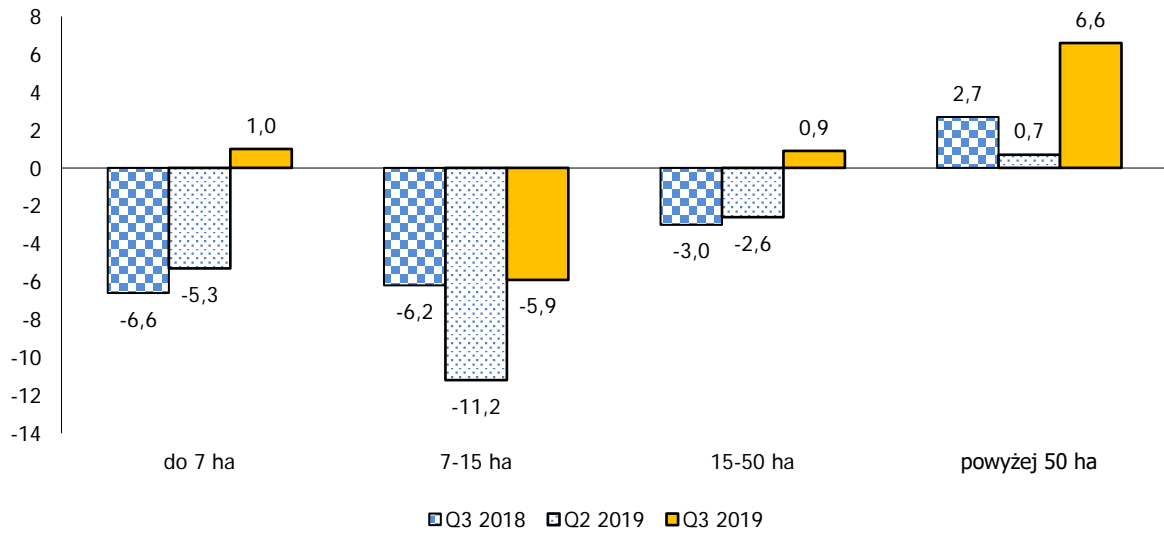
	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-7,0	-3,8	-13,4	-20,2	-11,0	-2,8
2. wskaźnik zaufania	9,0	-0,6	-1,1	4,7	10,5	8,5
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_{\frac{2}{3}}^2 + 2 \cdot x_{\frac{1}{3}}^1$)	-1,7	-2,7	-9,3	-11,9	-3,8	1,0

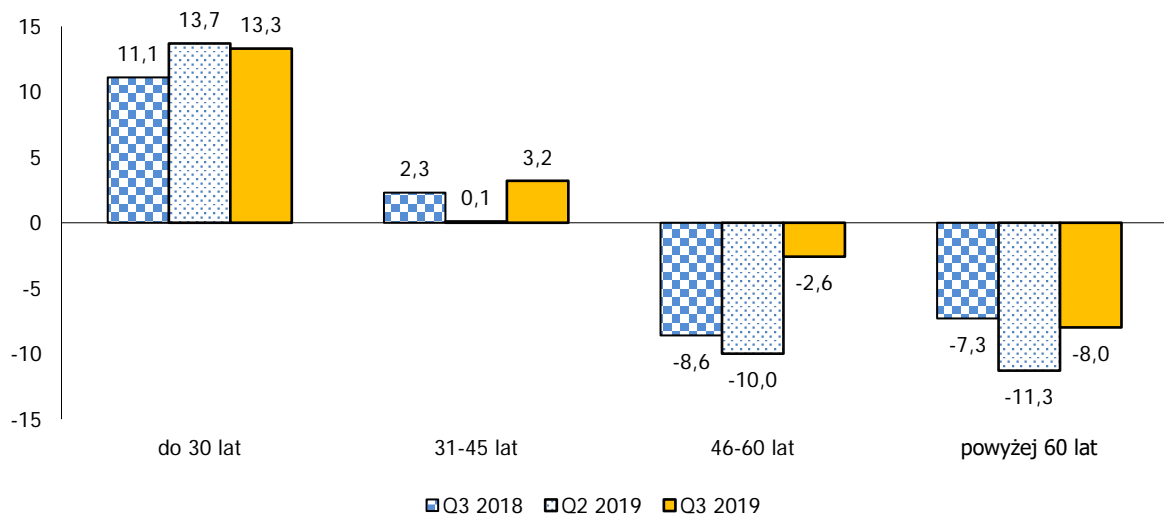
Wskaźnik koniunktury wg makroregionów

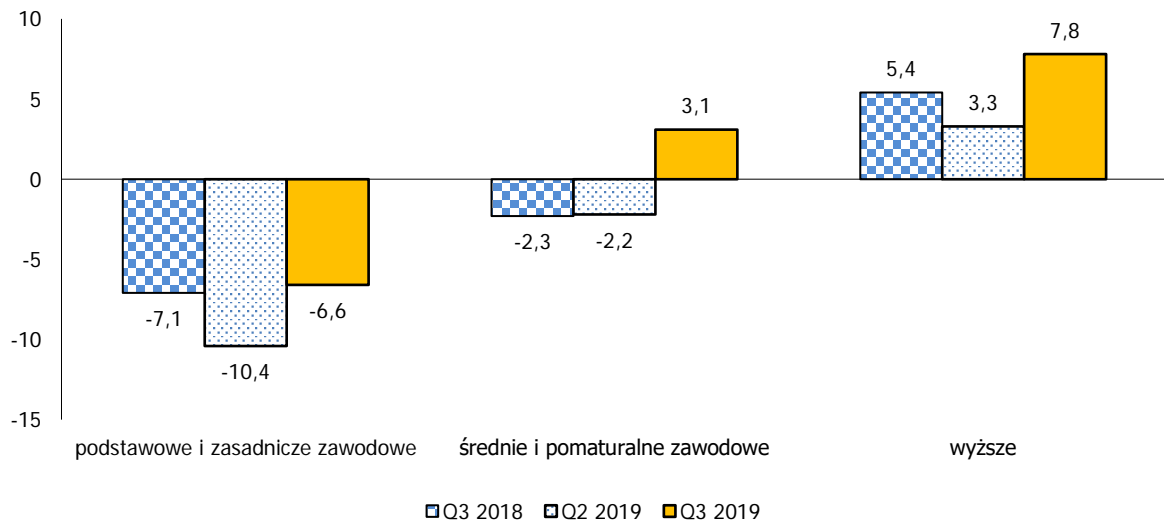
Wskaźnik koniunktury wg powierzchni gospodarstw rolnych

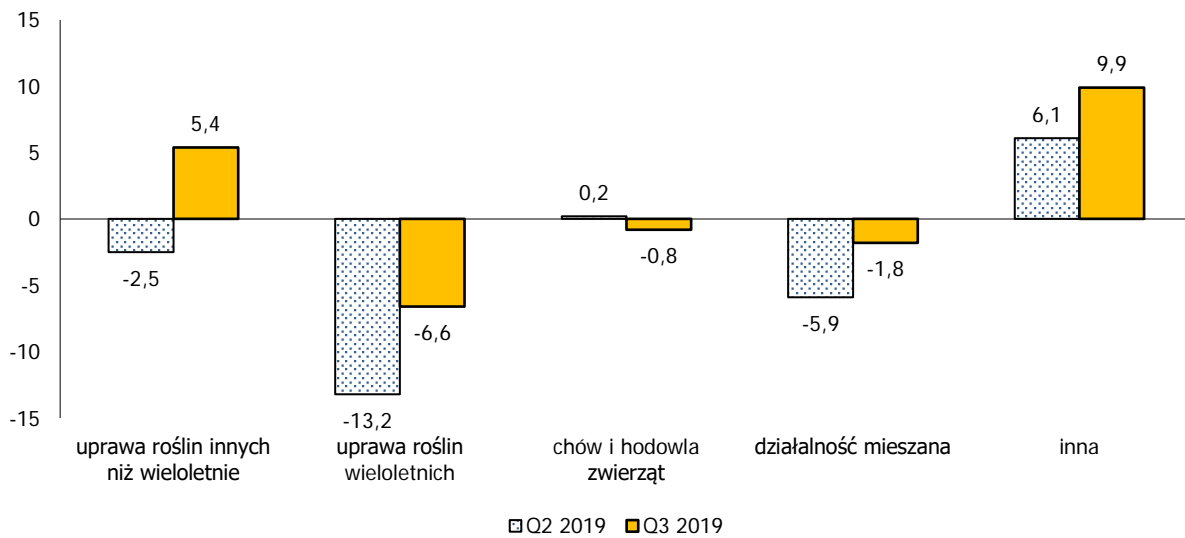
Wskaźnik koniunktury wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

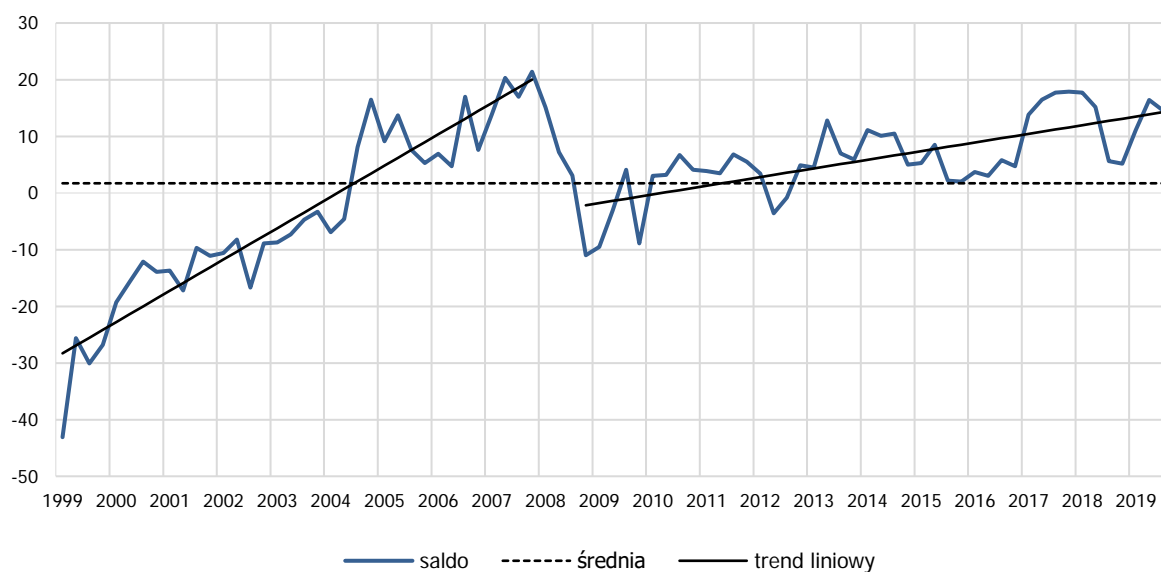

Wskaźnik koniunktury wg grup PKD 2007

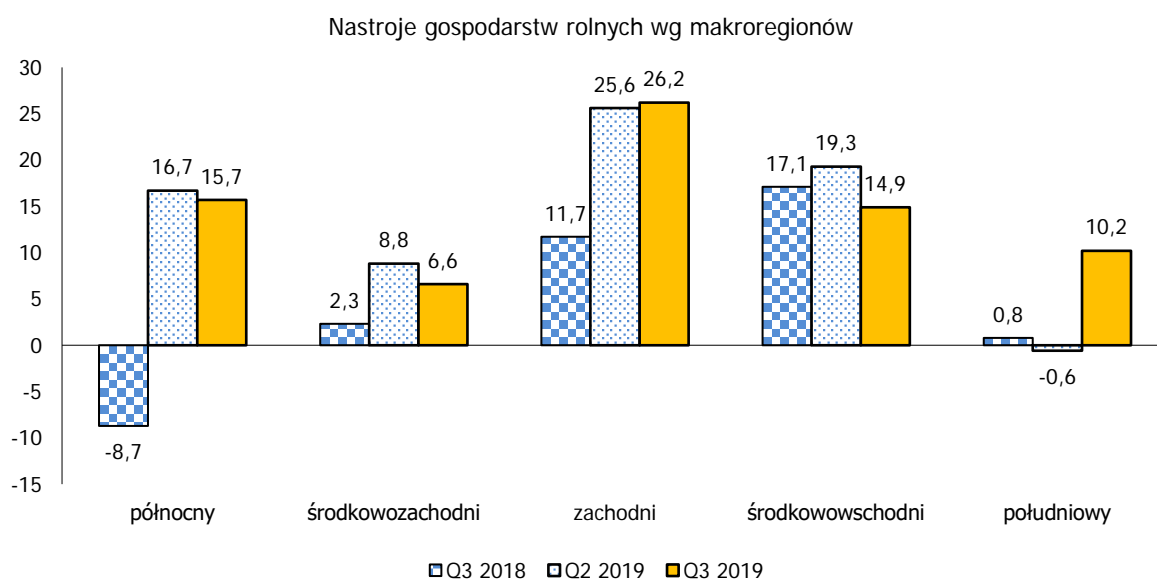

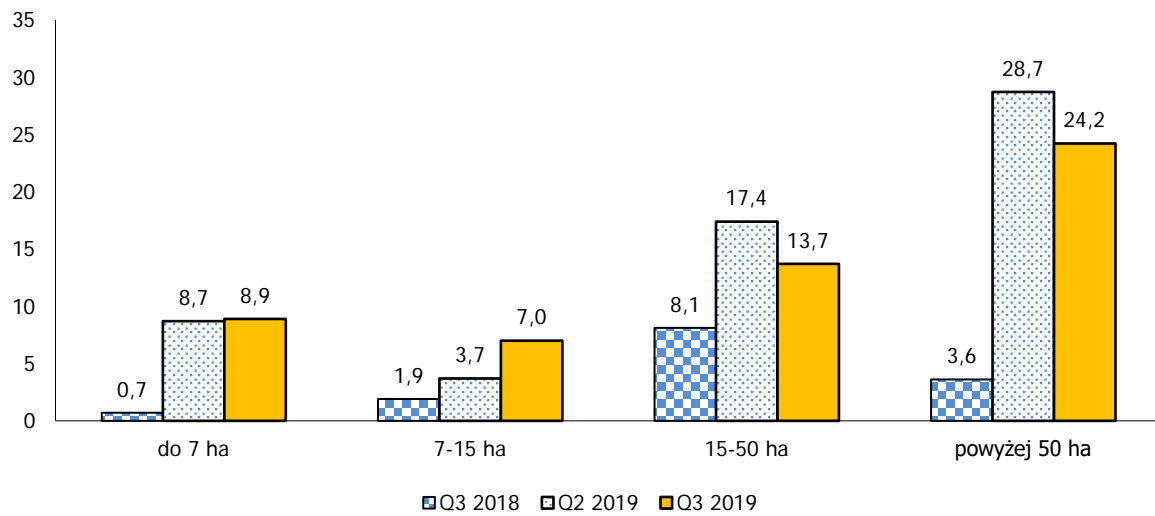
2. Nastroje gospodarstw rolnych

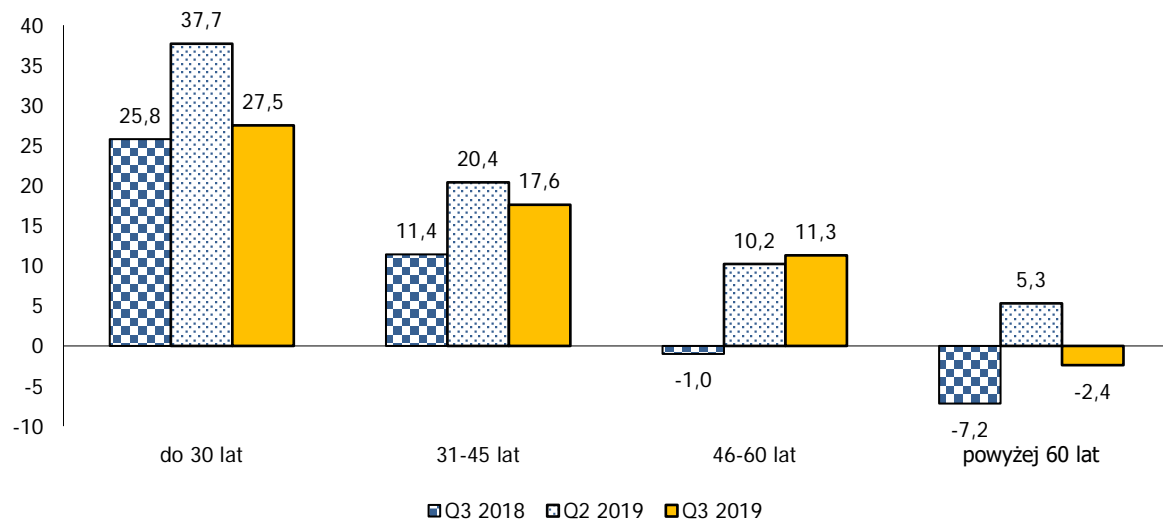
	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
1. z ufnością	26,3	21,8	20,9	23,7	28,8	26,6
2. z obawą	62,5	62,0	63,4	63,7	58,9	61,4
3. ze strachem	11,1	16,2	15,7	12,6	12,4	12,0
saldo (1.-3.)	15,2	5,6	5,2	11,1	16,4	14,6
wskaźnik zaufania (1.-2.*0,1-3.)	9,0	-0,6	-1,1	4,7	10,5	8,5

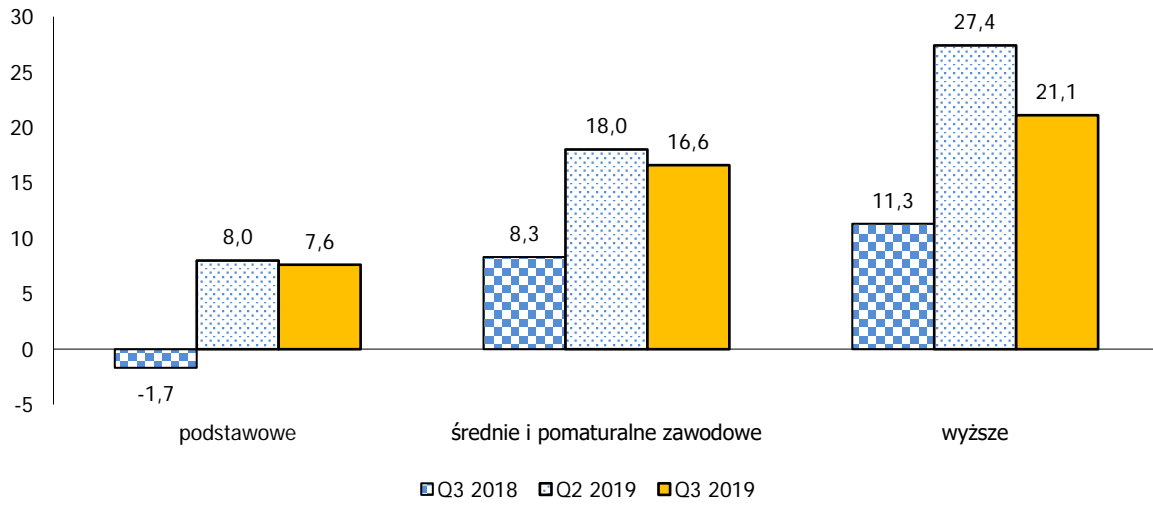
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

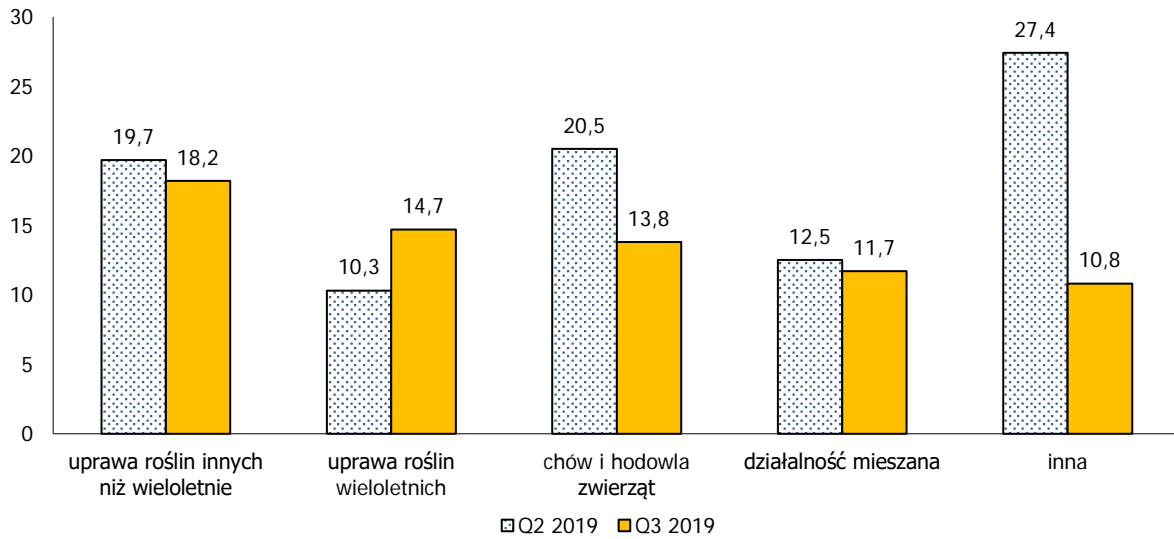
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

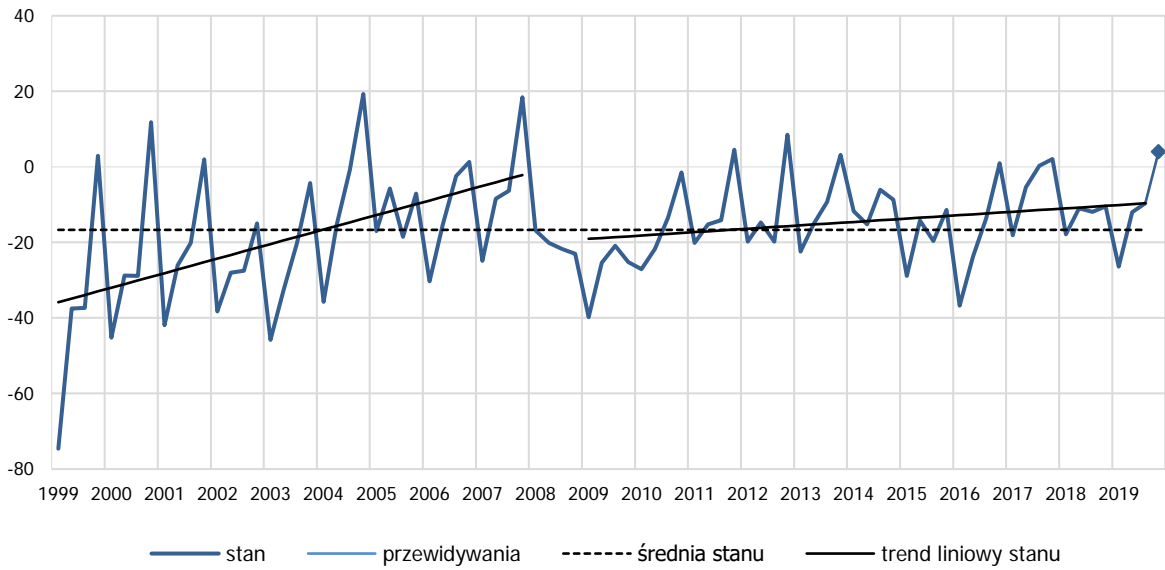
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

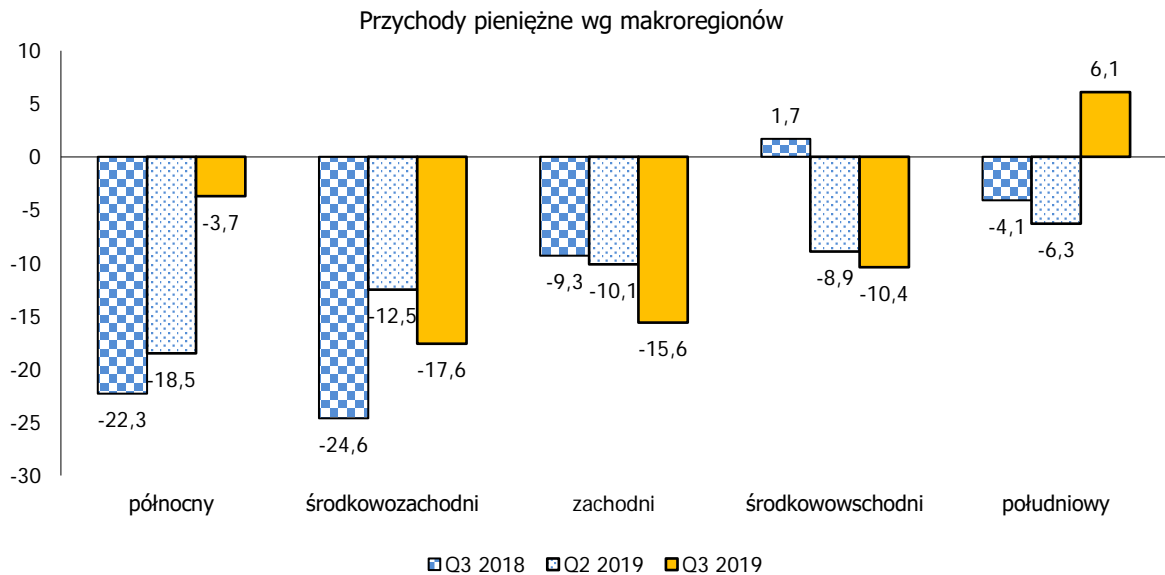
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

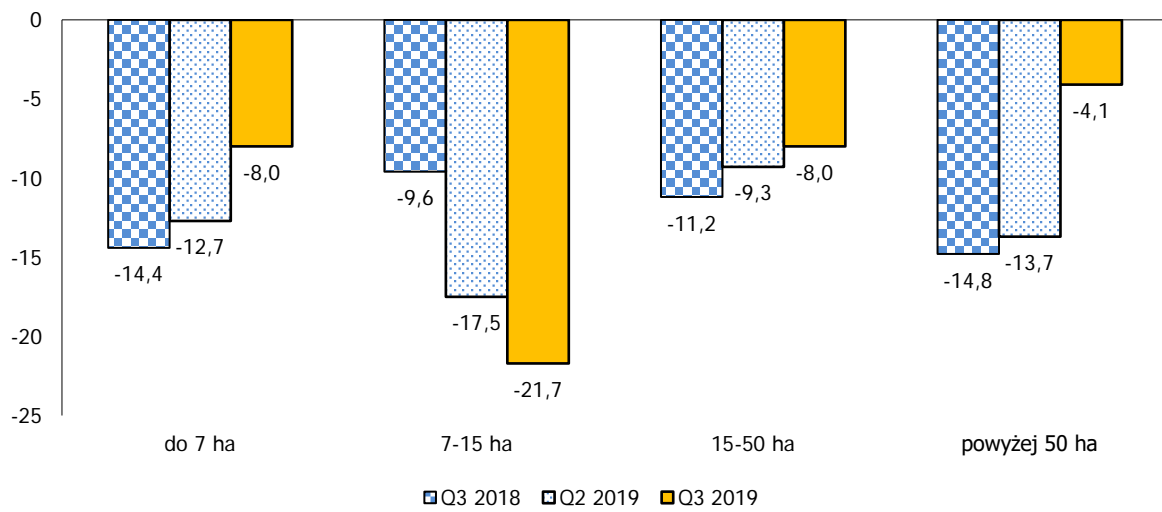
3. Przychody pieniężne

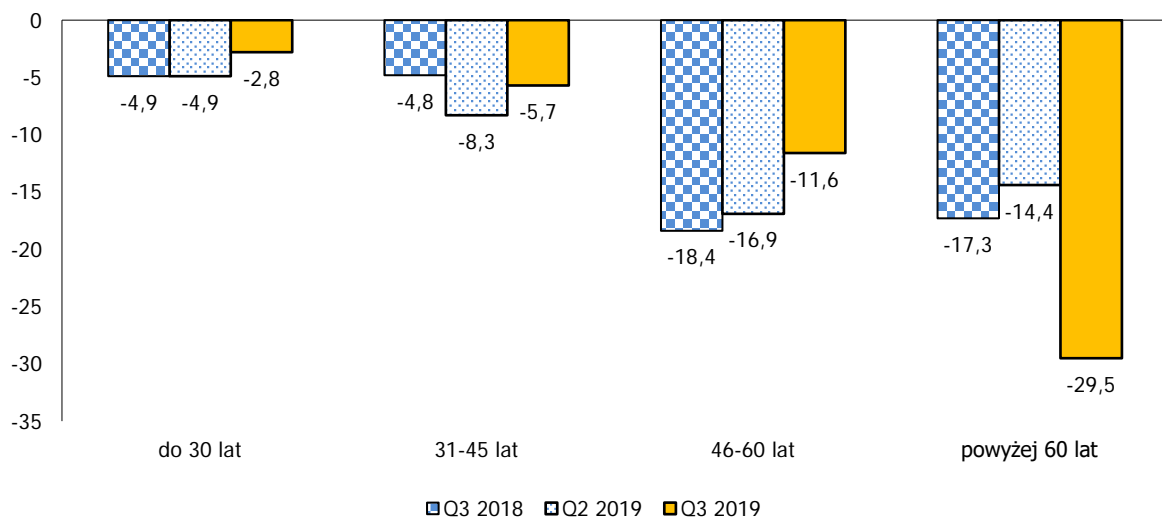
	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019	przewidywania
1. wzrosły	21,4	23,5	28,3	17,0	20,2	24,2	32,7
2. nie zmieniły się	46,1	41,1	32,9	39,7	47,5	42,1	38,6
3. zmalały	32,4	35,4	38,8	43,4	32,2	33,8	28,7
4. brak	10,1	9,3	5,7	8,4	9,0	6,6	2,6
saldo (1.-3.)	-11,0	-11,9	-10,5	-26,4	-12,0	-9,6	4,0

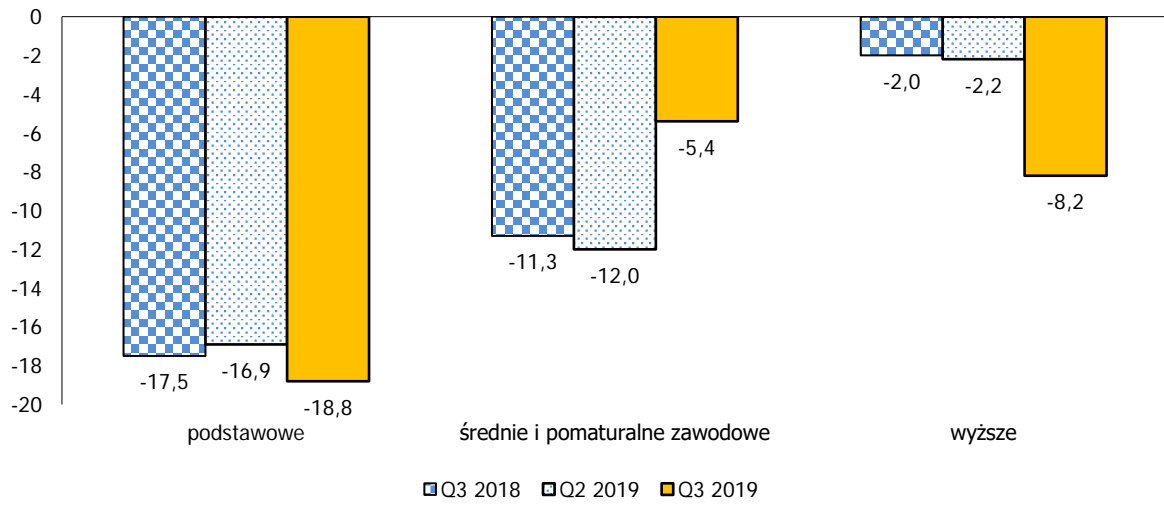
Przychody pieniężne wg powierzchni gospodarstw rolnych

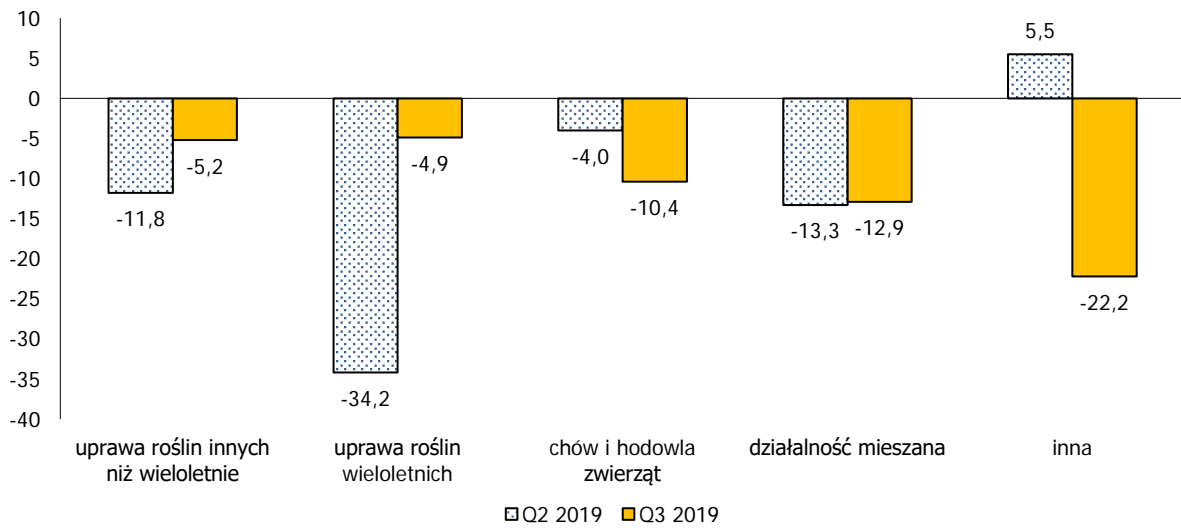
Przychody pieniężne wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

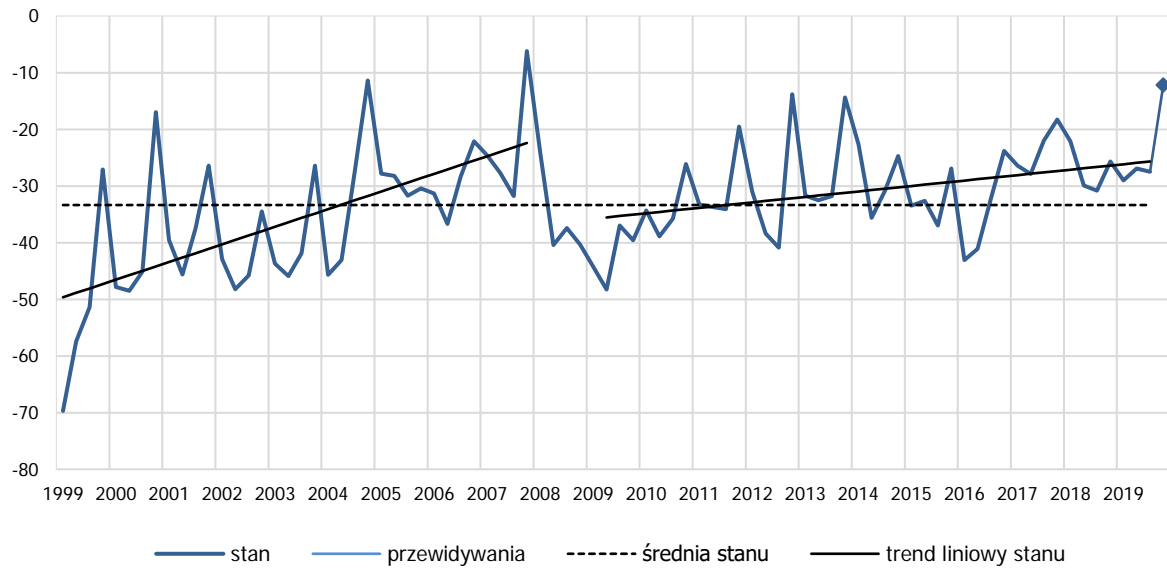
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

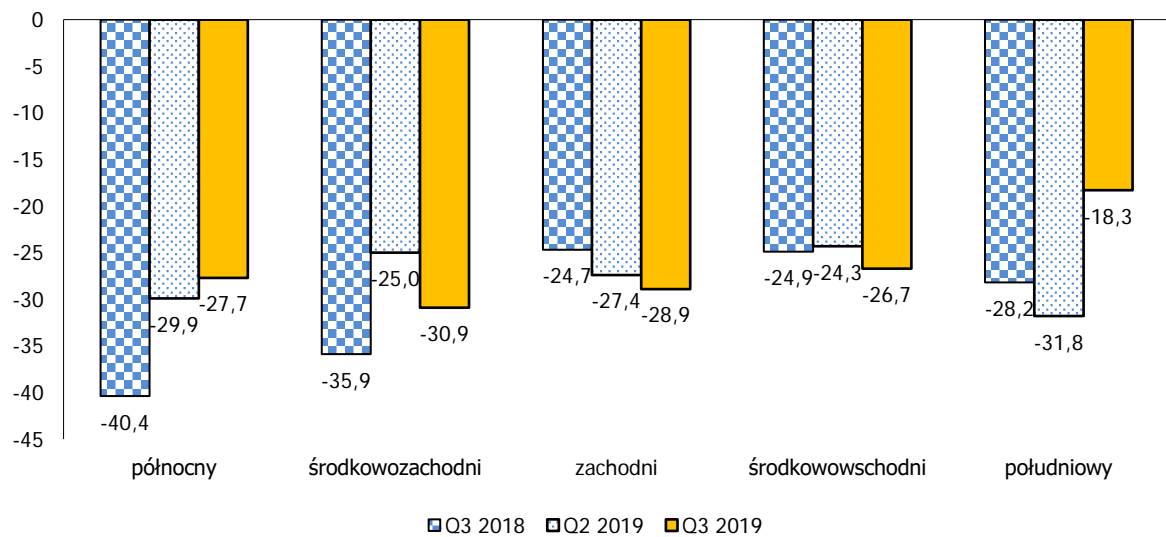

4. Oszczędności

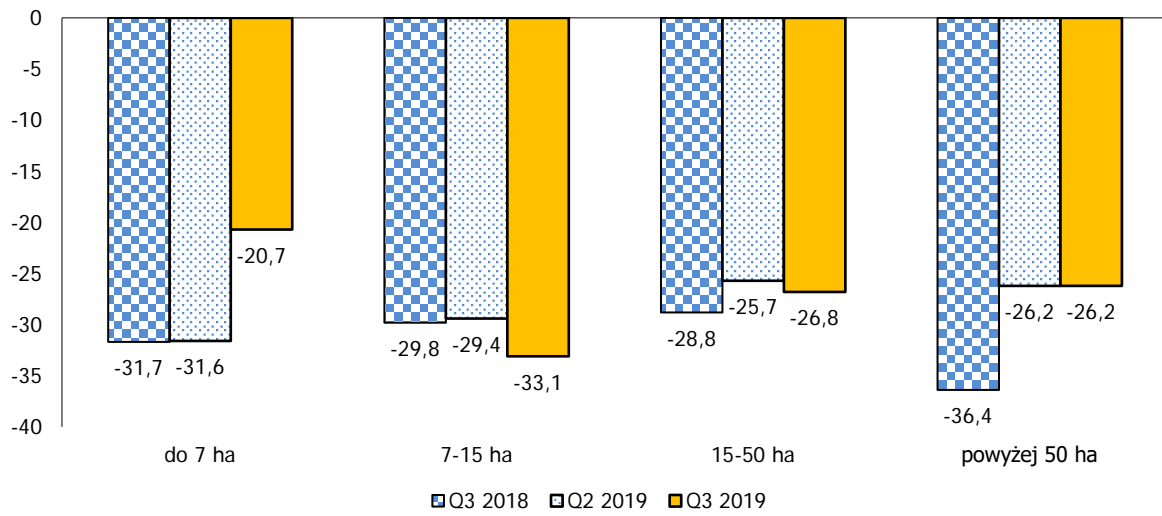

	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019	przewidywania
1. wzrosły	10,6	11,8	16,7	12,4	11,8	11,7	20,8
2. nie zmieniły się	48,9	45,6	40,9	46,2	49,5	49,1	46,2
3. zmalały	40,5	42,6	42,4	41,4	38,7	39,2	33,0
4. brak	17,9	17,5	17,2	15,7	16,6	16,9	15,1
saldo (1.-3.)	-29,9	-30,8	-25,7	-29,0	-26,9	-27,5	-12,2

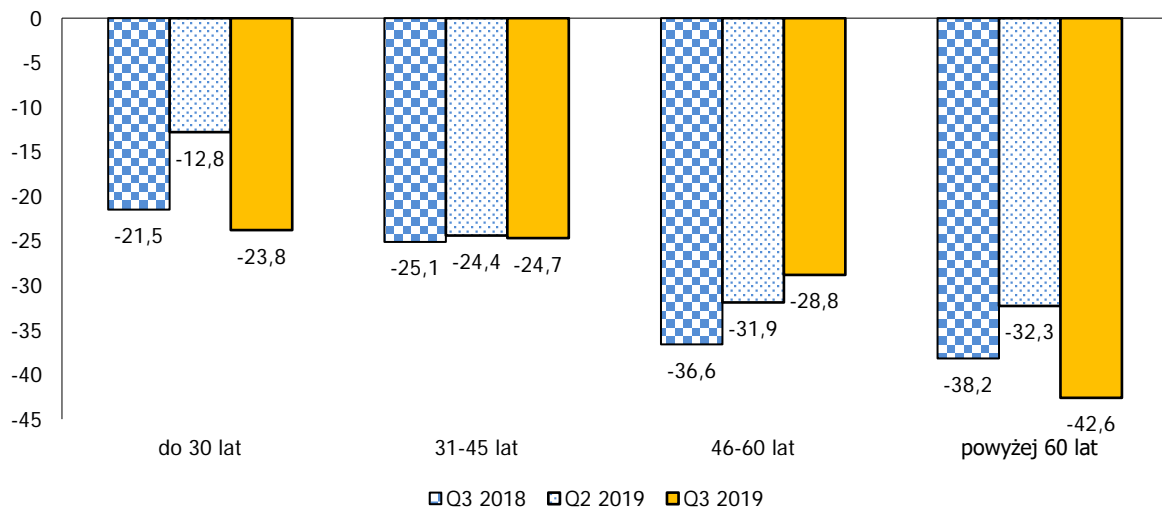
Oszczędności wg makroregionów

Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

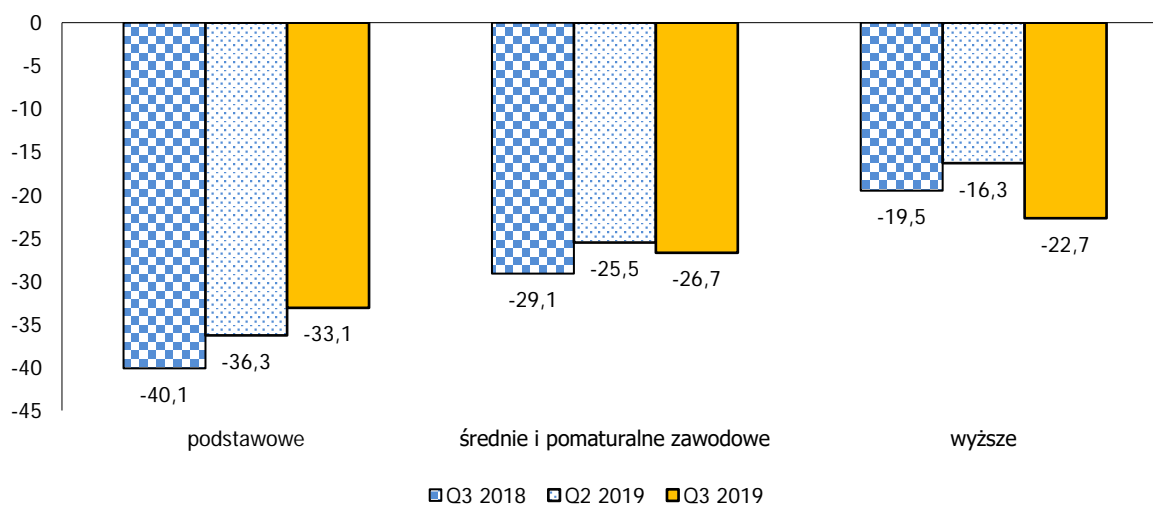

Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

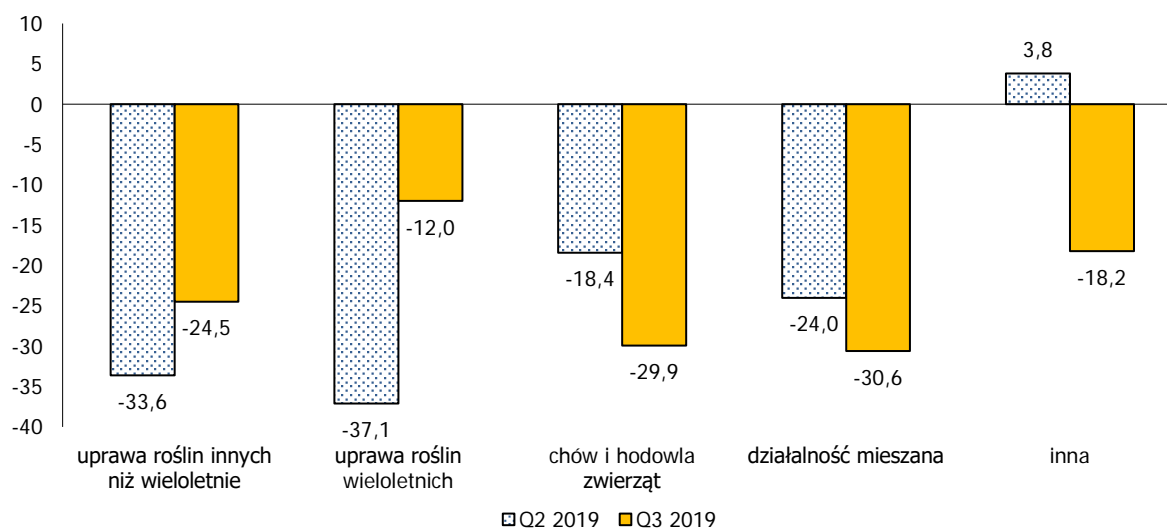

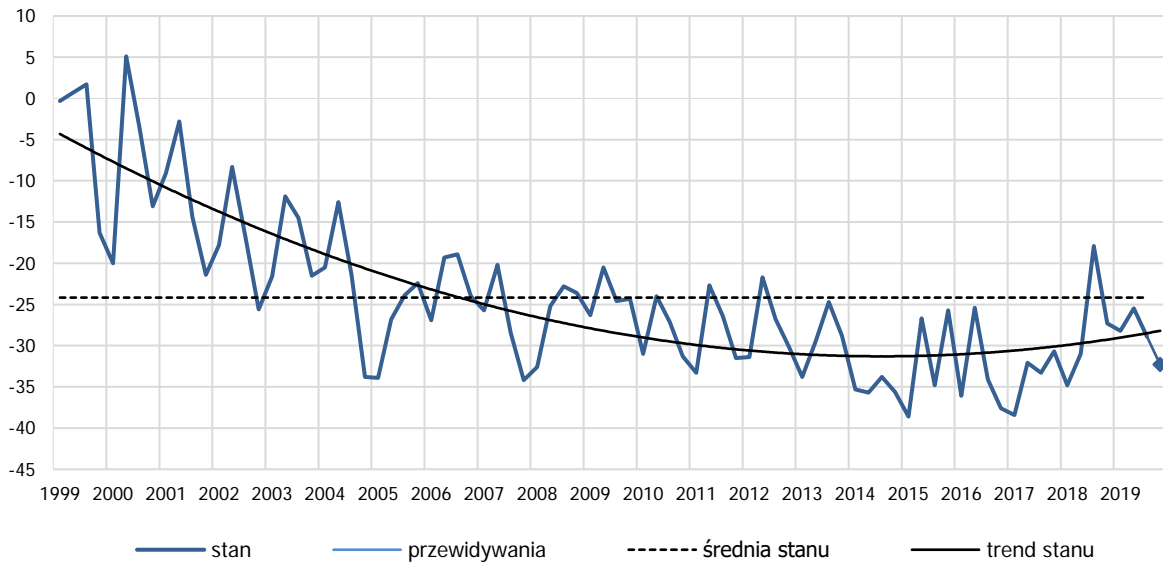
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

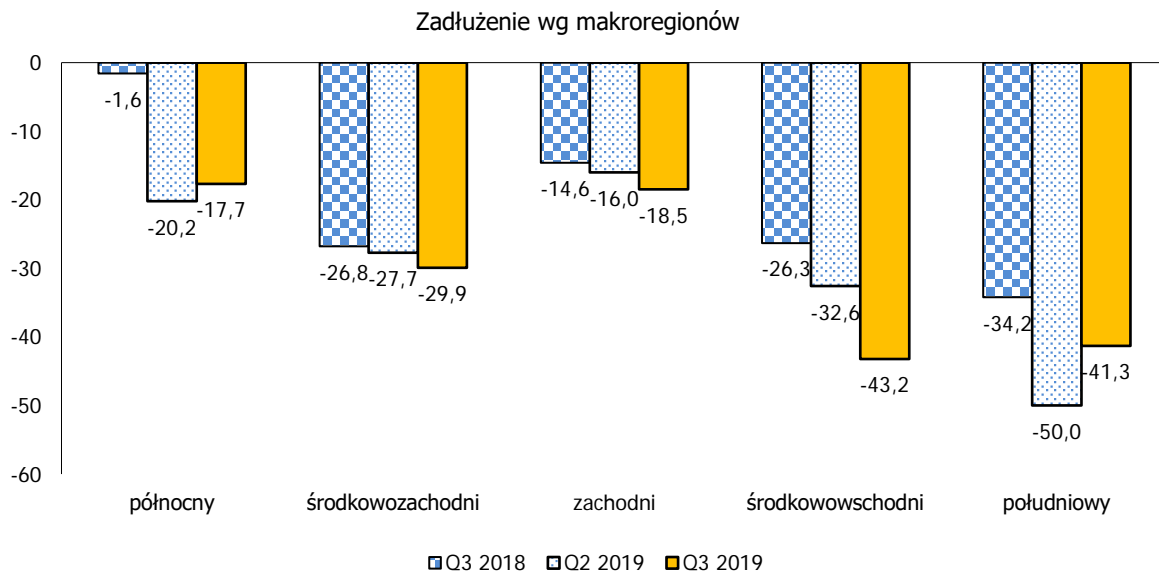
Oszczędności wg grup PKD 2007

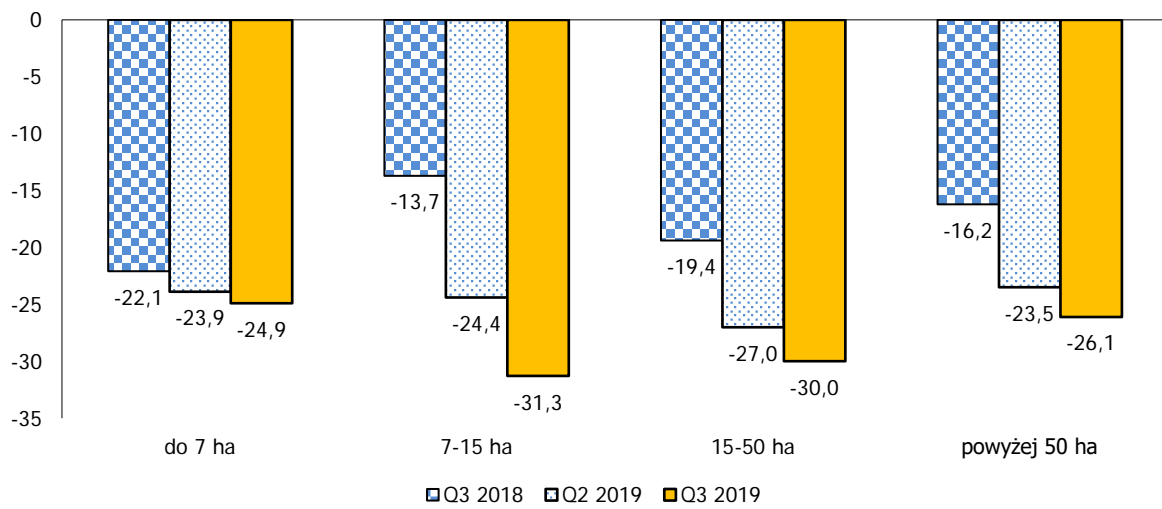
5. Zadłużenie

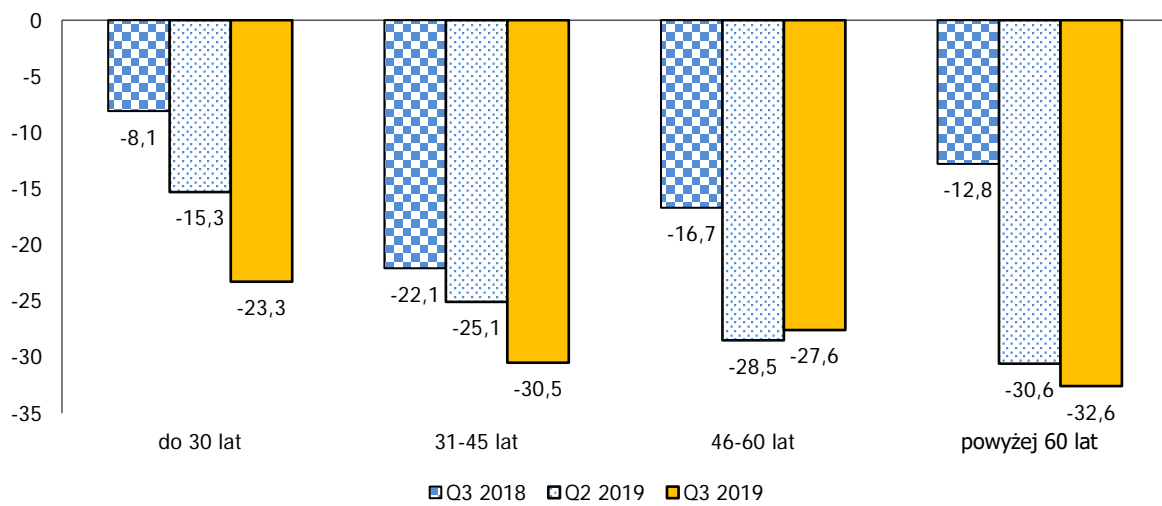
	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019	przewidywania
1. wzrosło	13,6	16,3	15,3	14,0	15,8	13,1	14,7
2. nie zmieniło się	41,9	49,5	42,1	43,8	42,9	45,0	38,3
3. zmalało	44,6	34,2	42,6	42,2	41,3	42,0	47,0
4. brak	38,8	35,2	35,0	33,4	36,7	38,3	38,4
saldo (1.-3.)	-31,0	-17,9	27,3	-28,2	-25,5	-28,9	-32,3

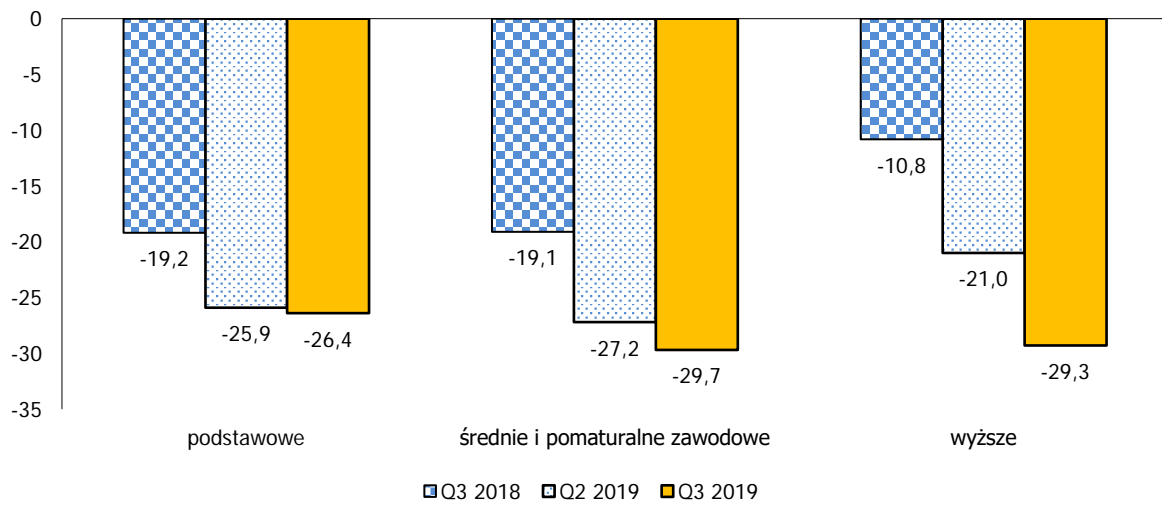
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

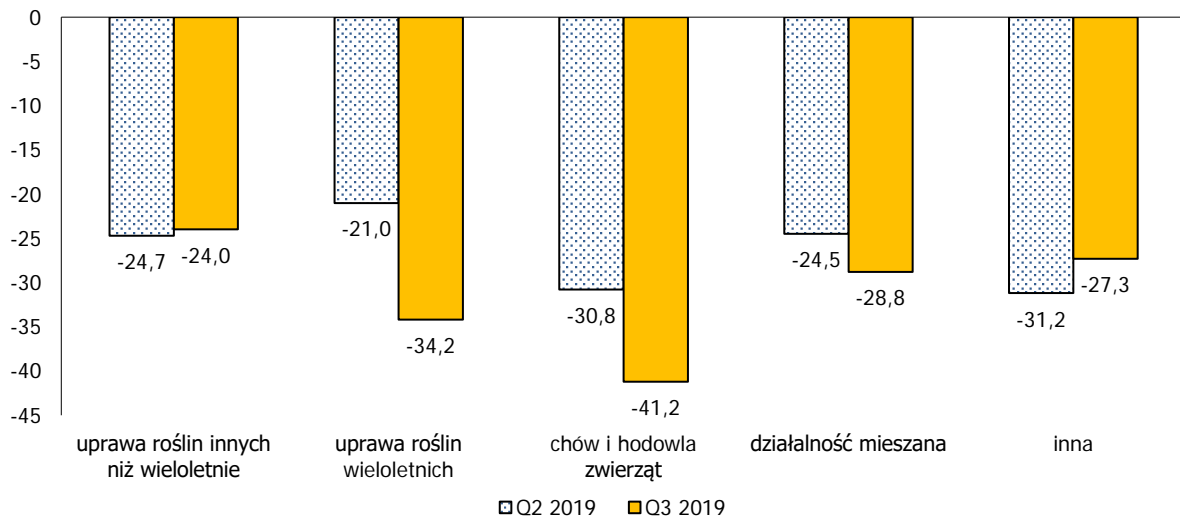
Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

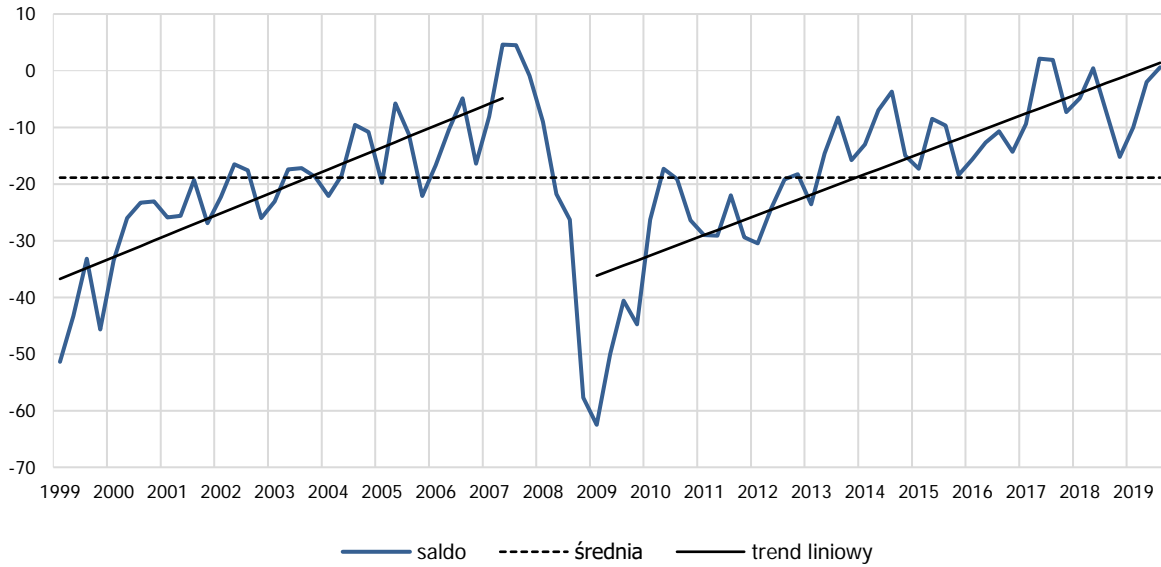
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

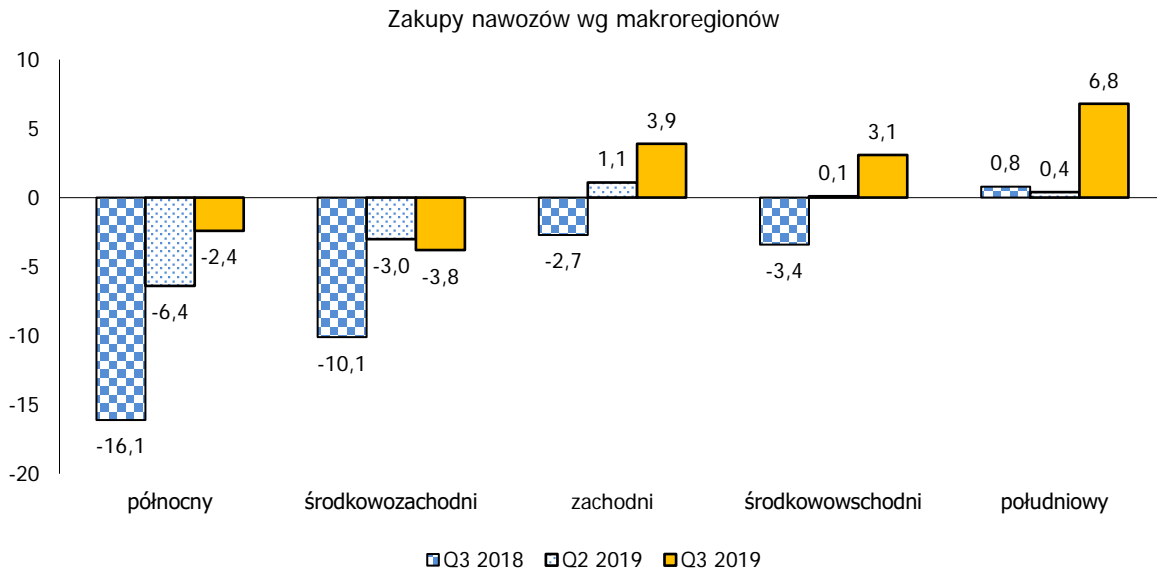
Zadłużenie wg grup PKD 2007

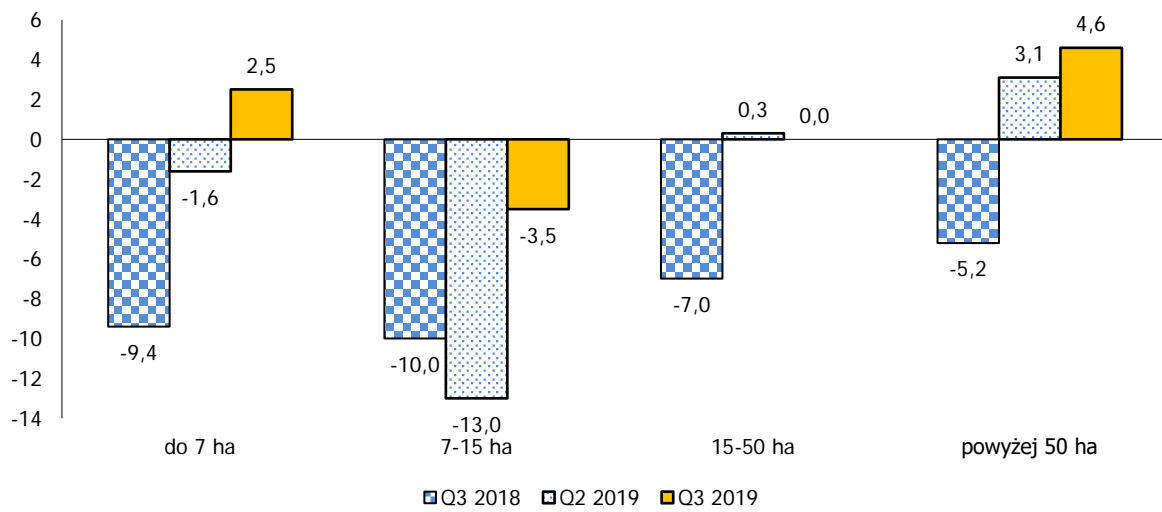
6. Zakupy nawozów mineralnych

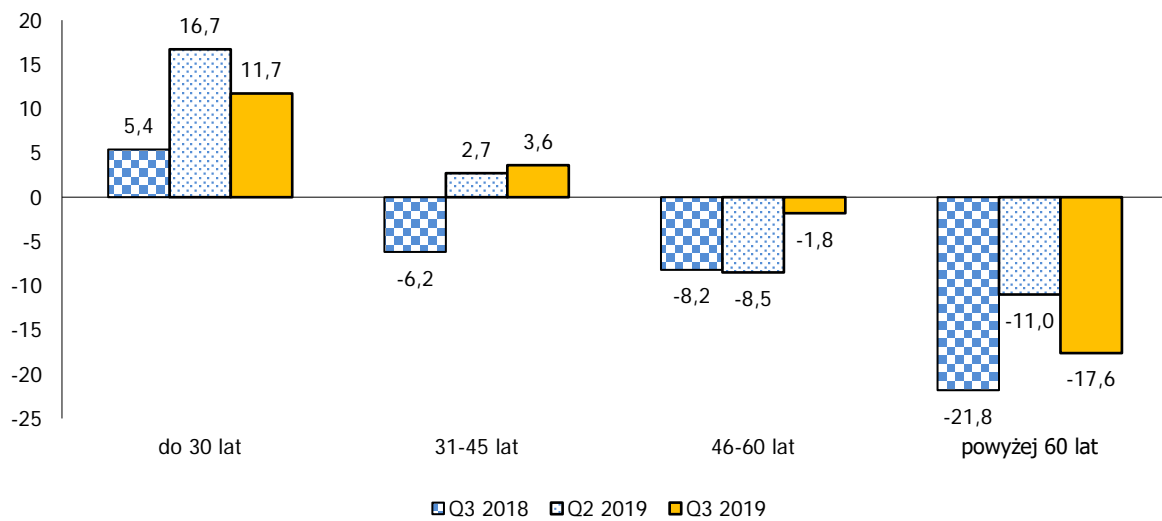
	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
1. wzrosły	17,9	15,5	14,3	14,2	18,0	18,4
2. nie zmieniły się	64,6	61,7	56,2	61,6	62,0	63,8
3. zmalały	17,5	22,8	29,5	24,2	20,0	17,8
4. nie dokonano	5,2	4,1	7,6	7,6	4,7	4,5
saldo (1.-3.)	0,4	-7,3	-15,2	-10,0	-2,0	0,6

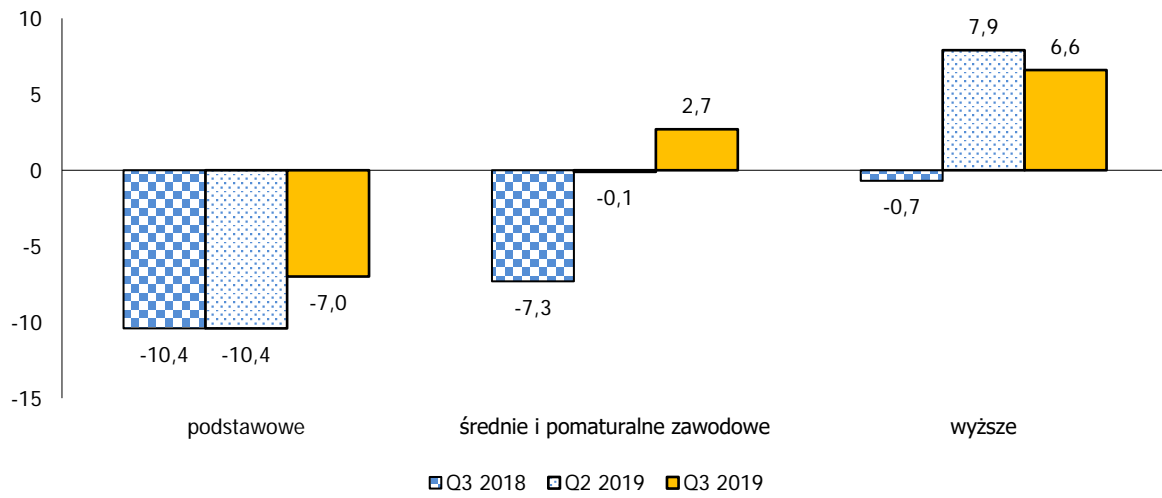
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

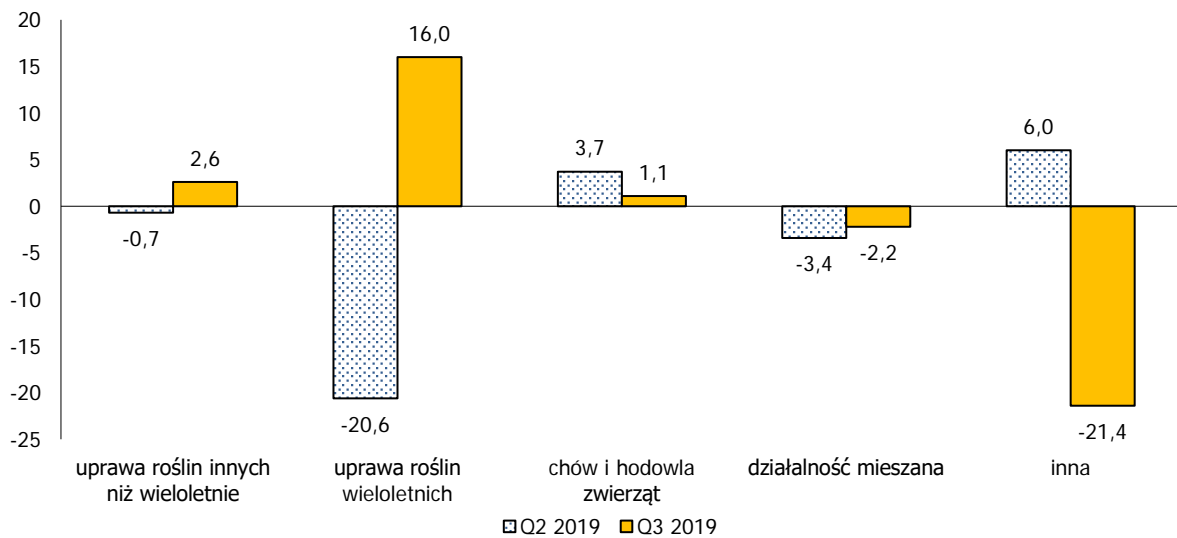
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

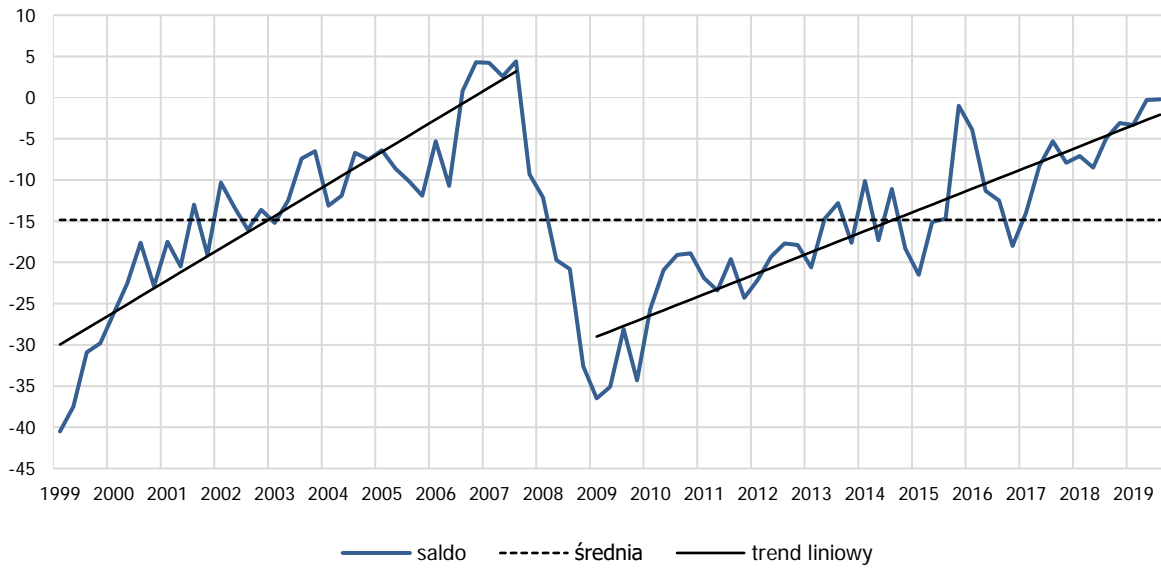
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

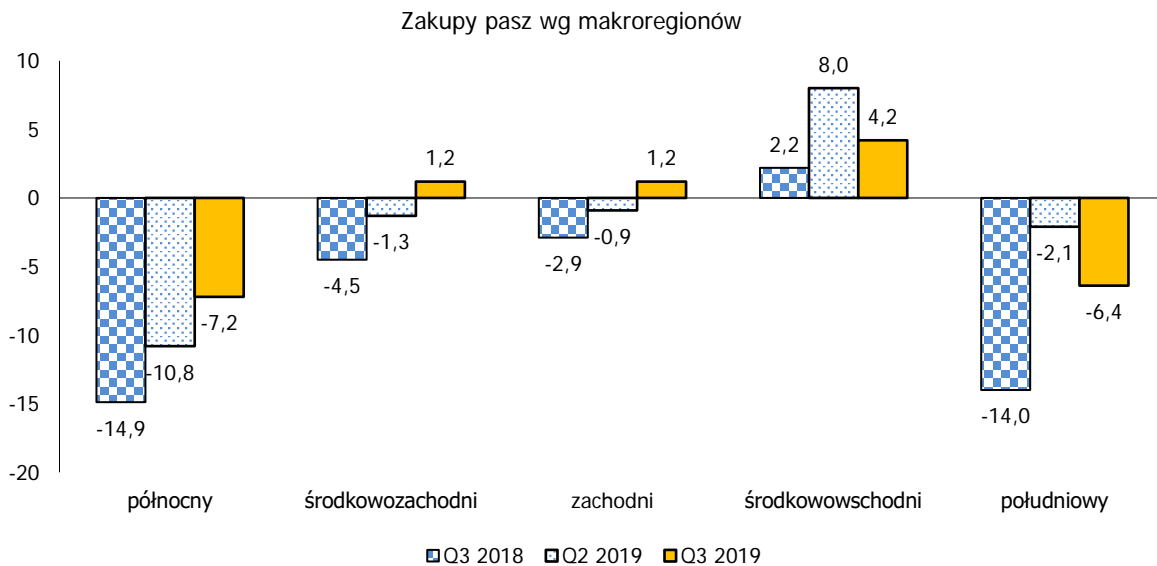
Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

7. Zakupy pasz treściwych

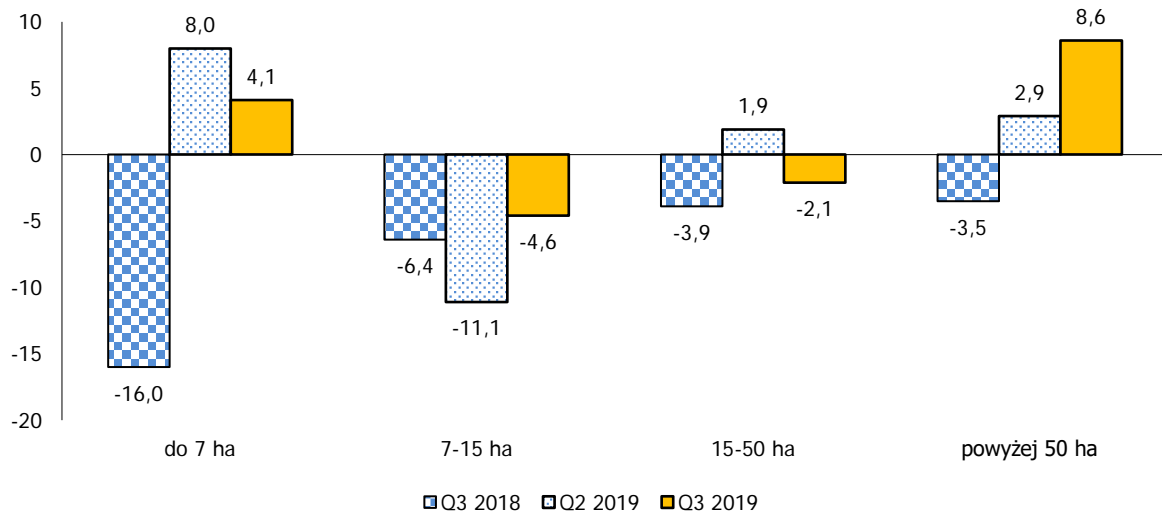

	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
1. wzrosły	13,2	17,4	24,2	20,0	19,4	19,4
2. nie zmieniły się	65,2	60,3	48,5	56,6	60,9	61,0
3. zmalały	21,7	22,3	27,3	23,3	19,7	19,6
4. nie dokonano	35,2	38,3	37,9	37,3	37,4	40,0
saldo (1.-3.)	-8,5	-4,9	-3,1	-3,3	-0,3	-0,2

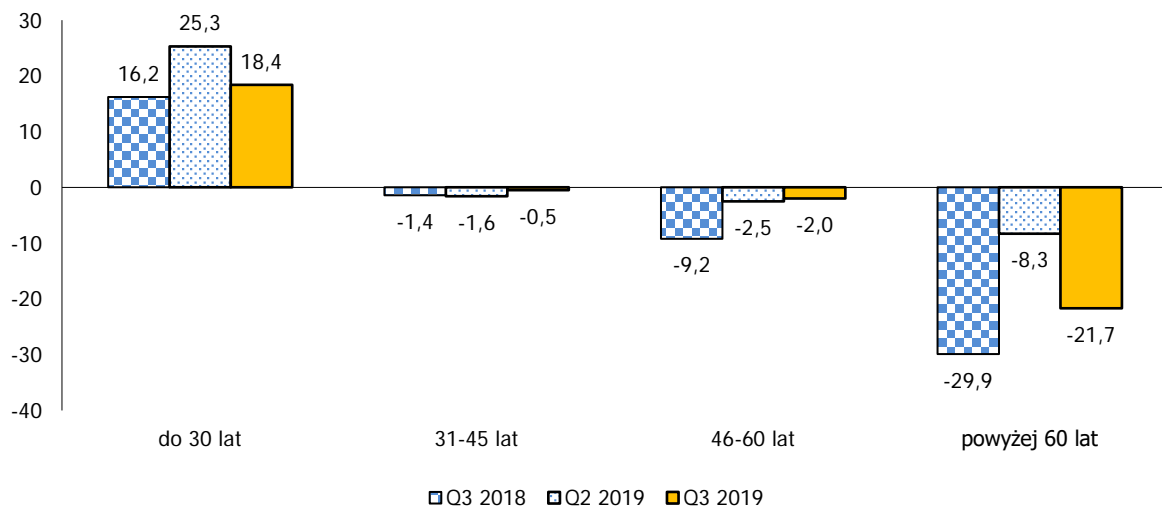

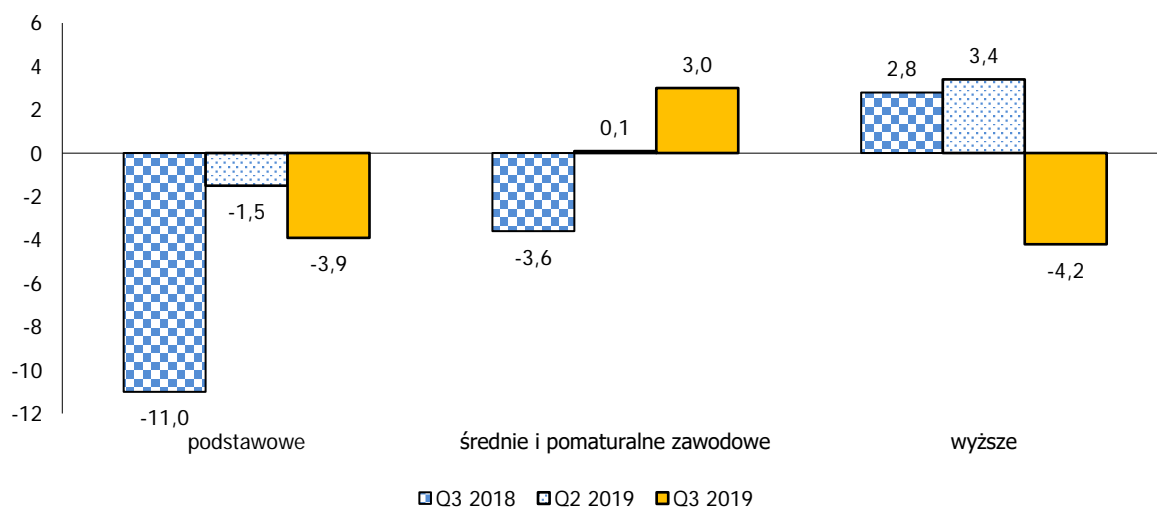
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

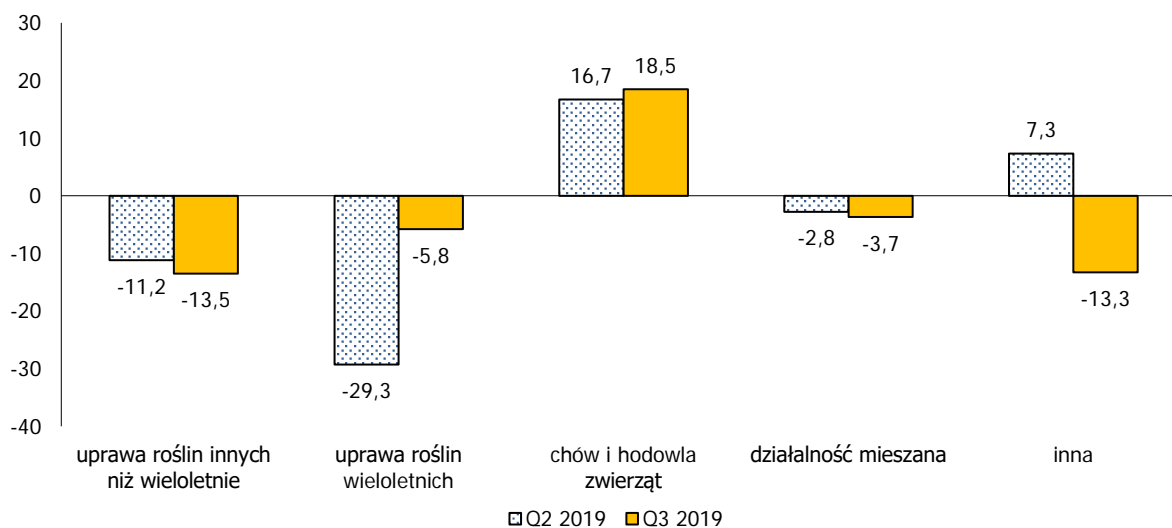
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

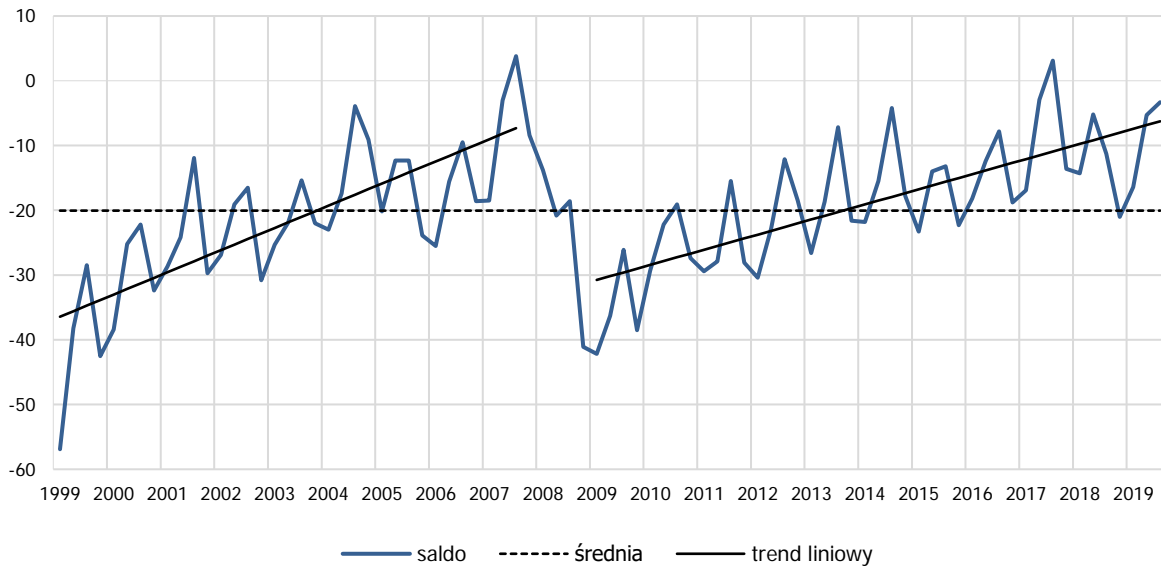
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

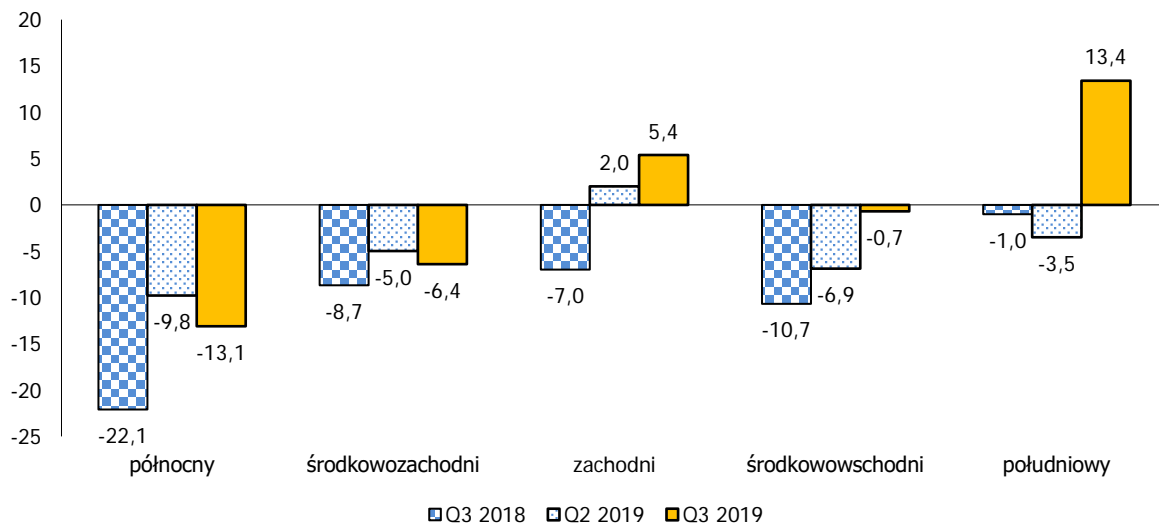

8. Zakupy środków ochrony roślin

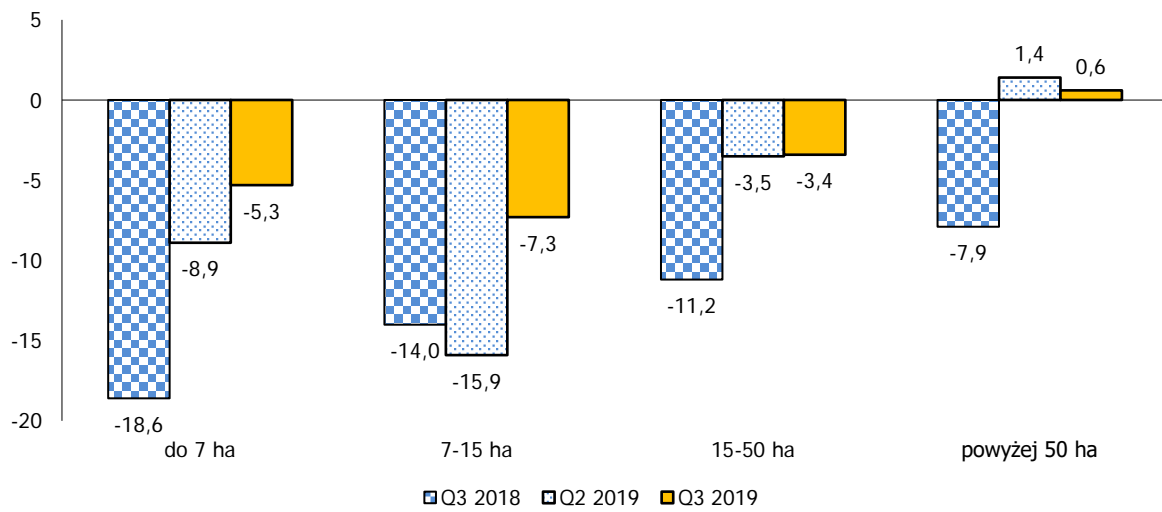

	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
1. wzrosły	14,4	13,8	10,7	10,3	15,0	17,1
2. nie zmieniły się	66,0	61,1	57,7	63,0	64,8	62,6
3. zmalały	19,6	25,1	31,7	26,7	20,3	20,4
4. nie dokonano	6,4	4,6	11,4	13,8	6,3	4,5
saldo (1.-3.)	-5,2	-11,3	-21,0	-16,4	-5,3	-3,3

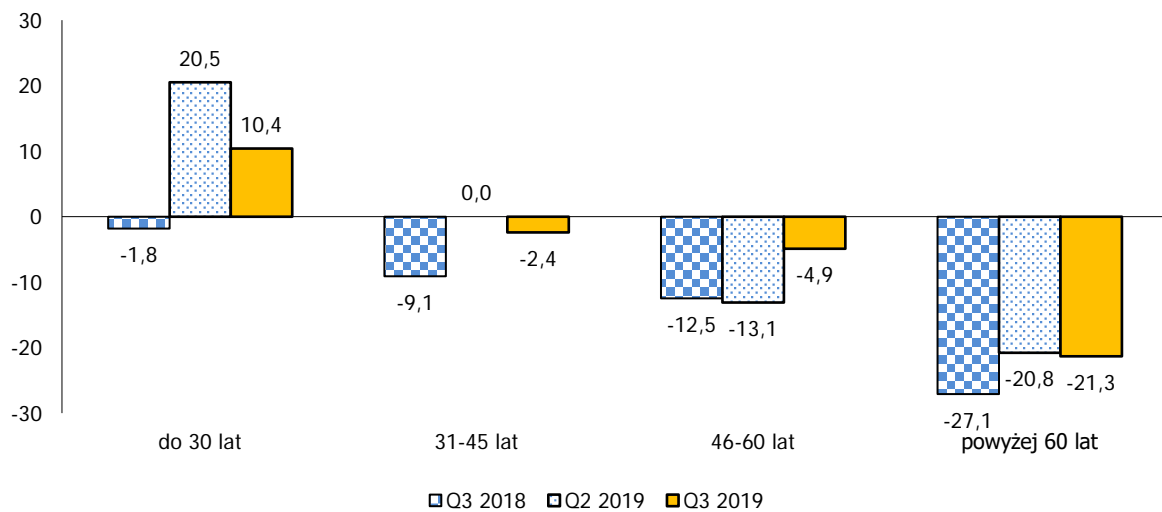
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

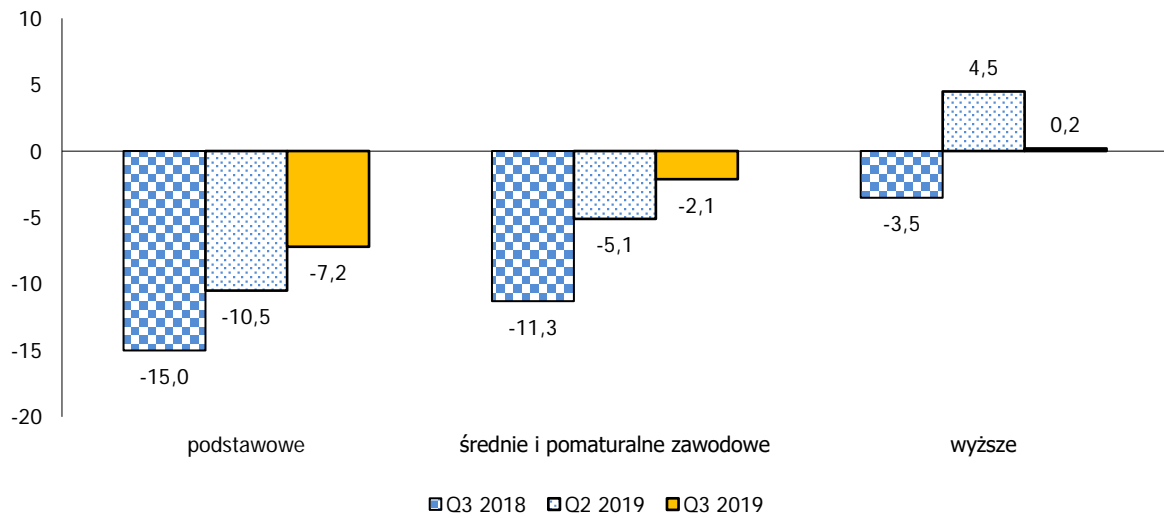
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

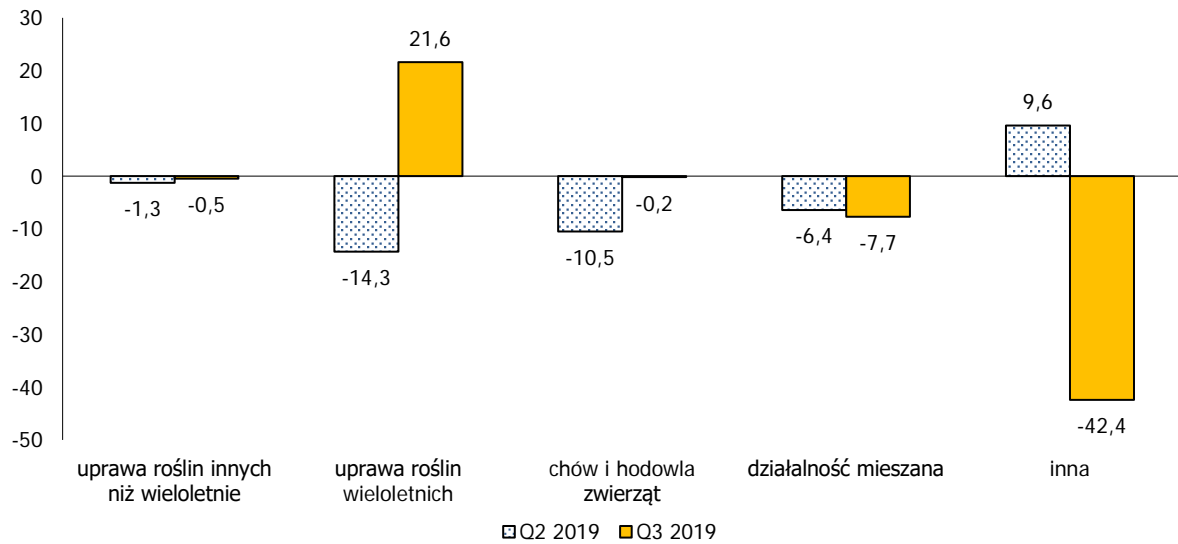
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

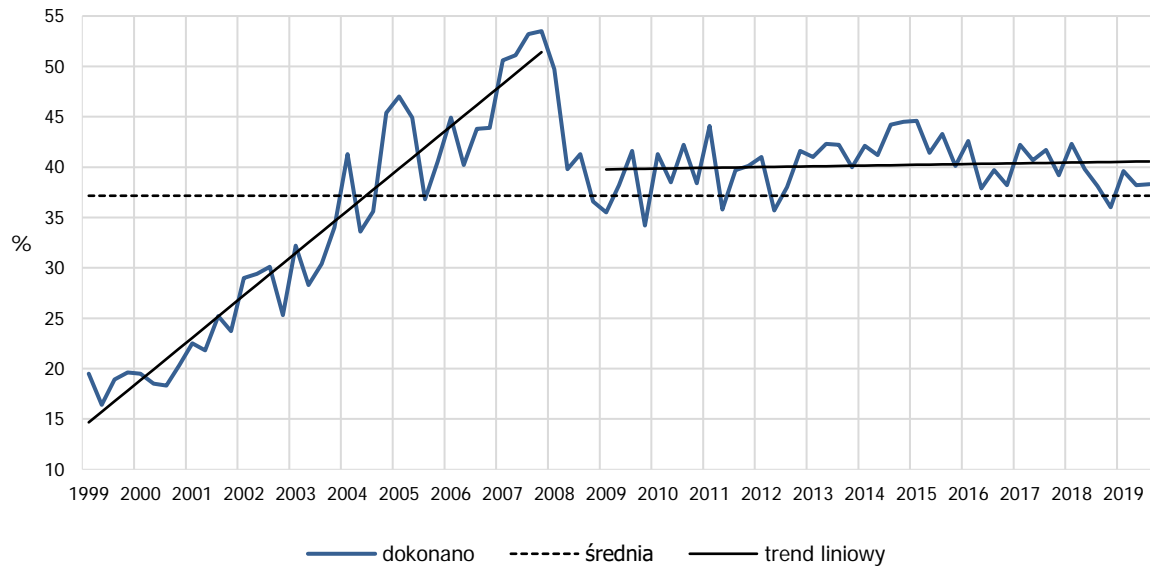
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

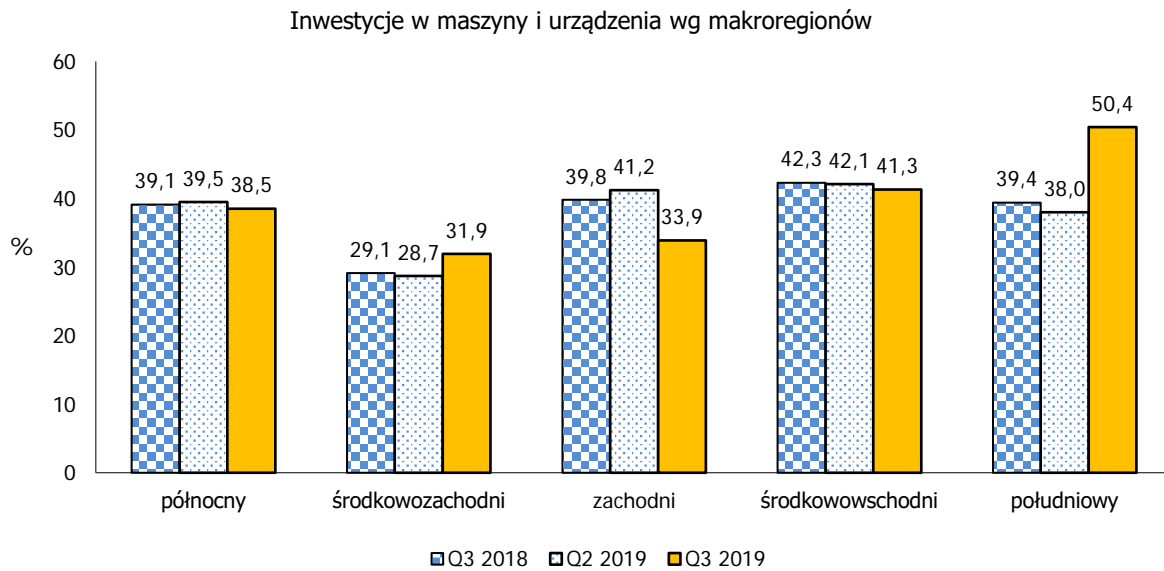
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

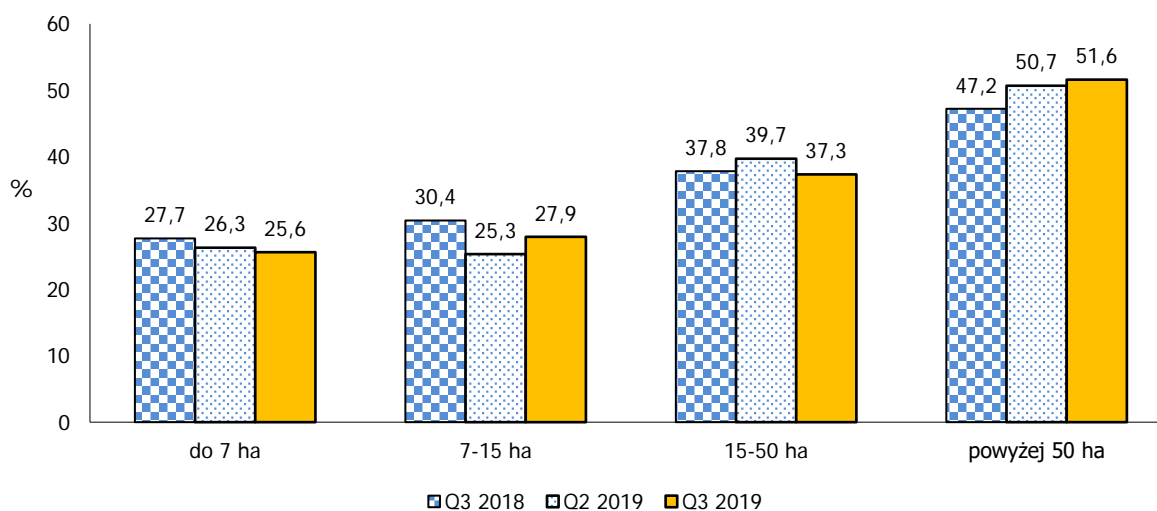
9. Inwestycje w maszyny i urządzenia

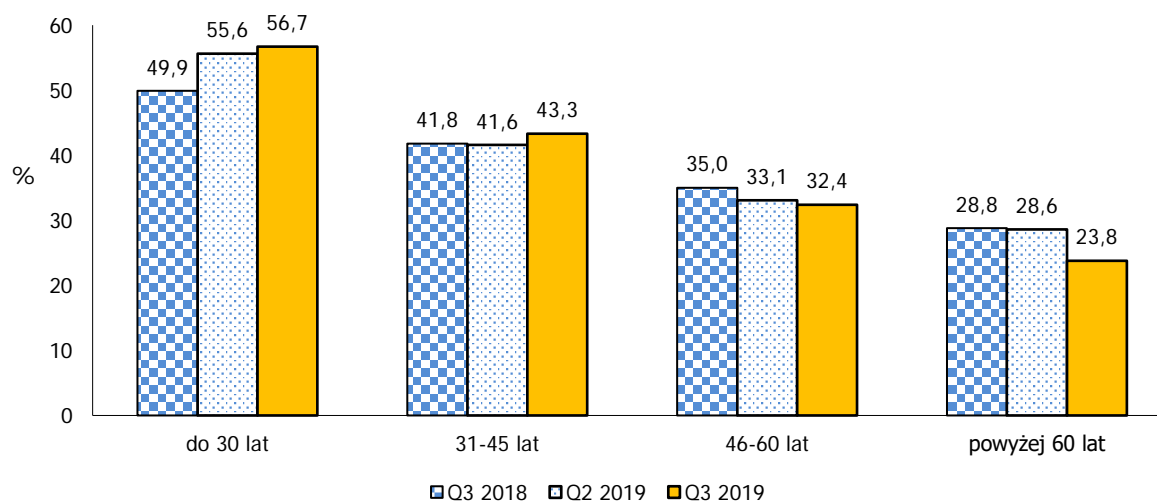
w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
dokonano	39,8	38,1	36,0	39,6	38,2	38,3
nie dokonano	60,2	61,9	64,0	60,4	61,8	61,7

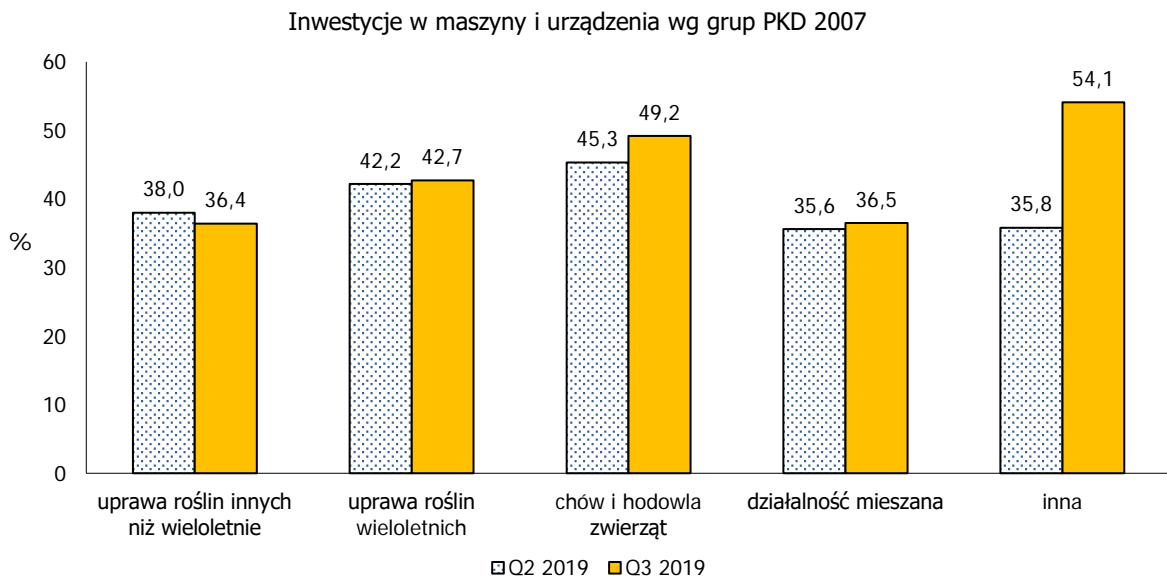
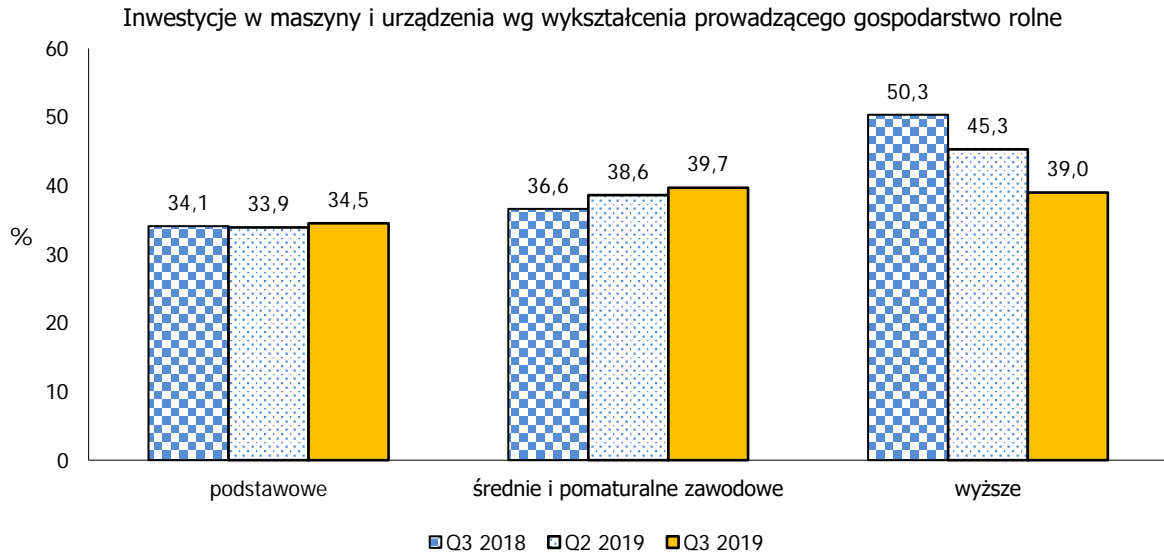

Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

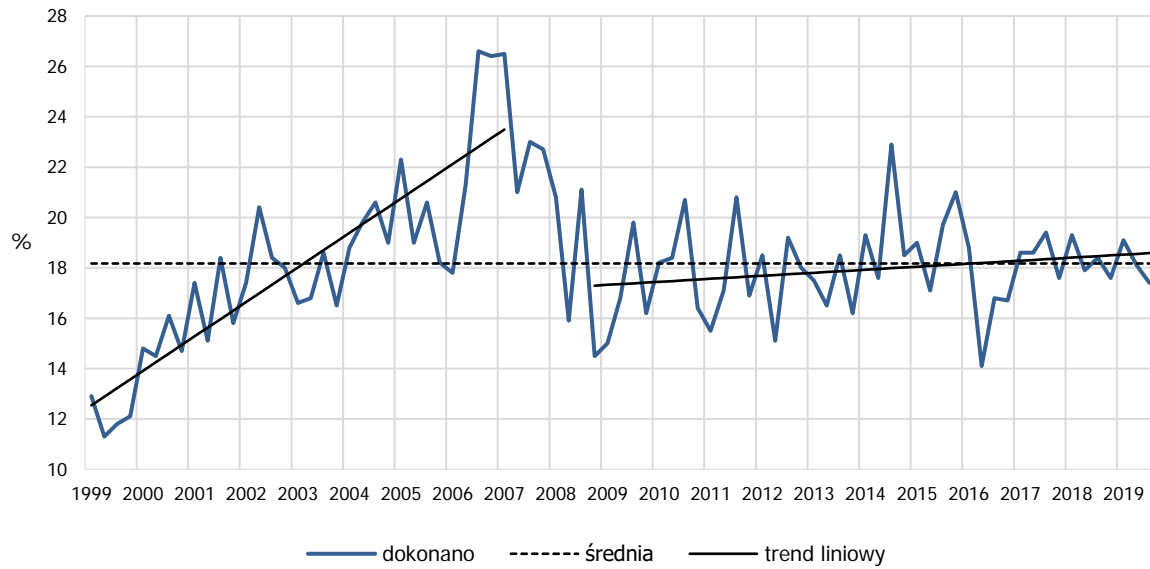
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

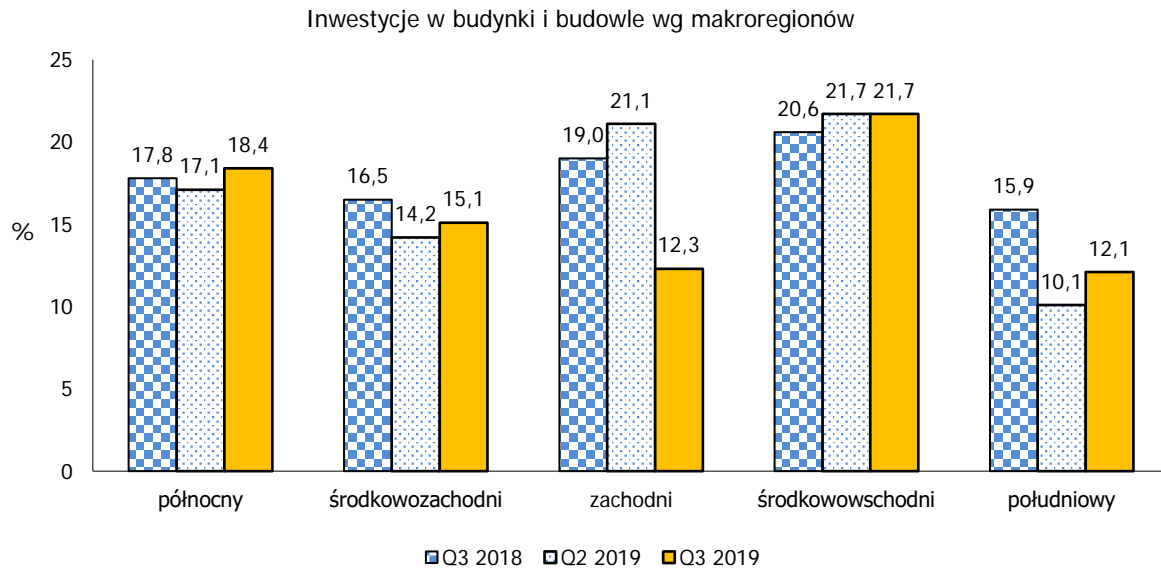

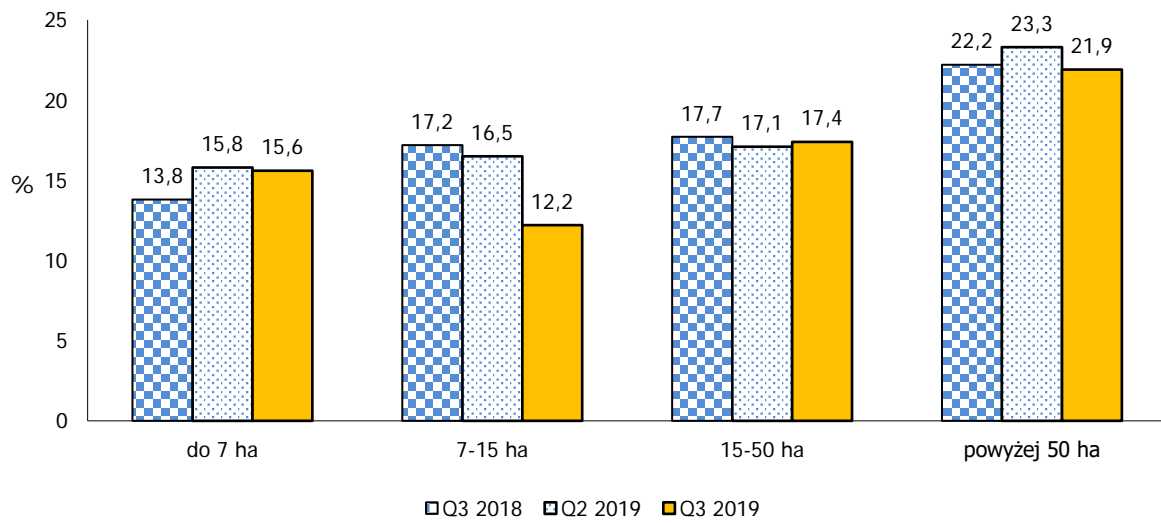
10. Inwestycje w budynki i budowlę

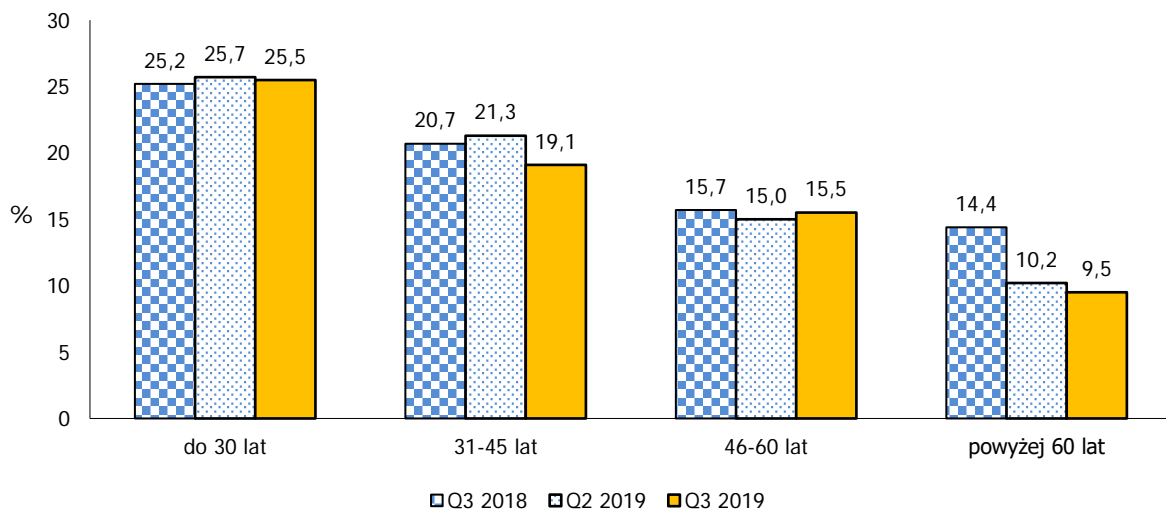
w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
dokonano	17,9	18,4	17,6	19,1	18,1	17,4
nie dokonano	82,1	81,6	82,4	80,9	81,9	82,6

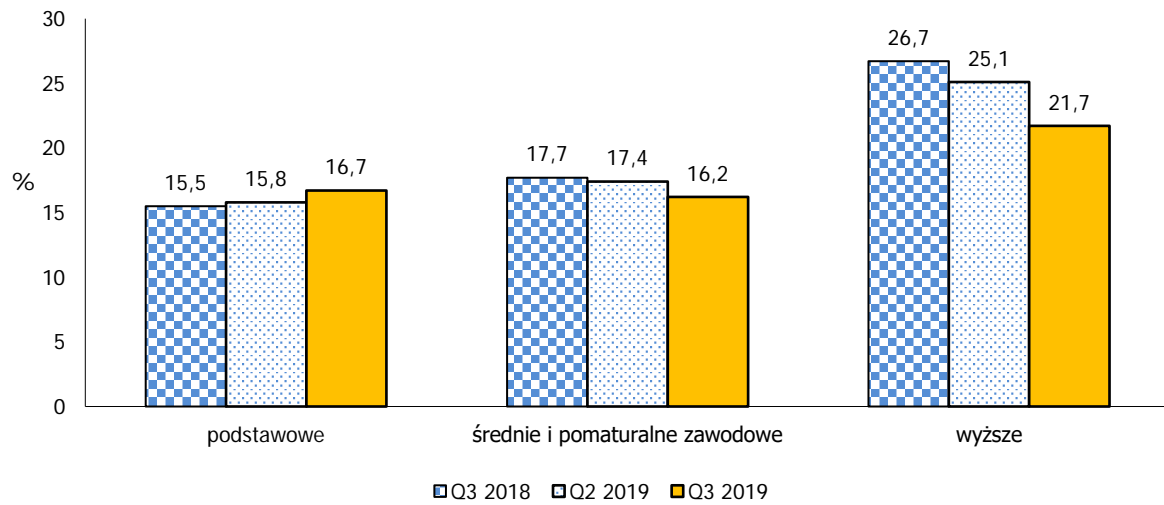
Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

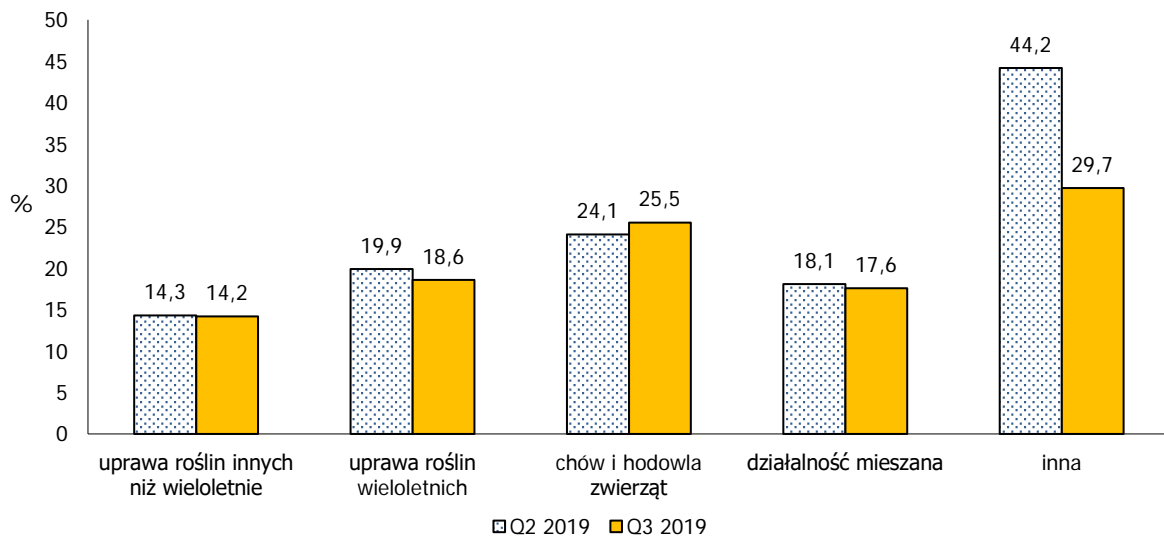
Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

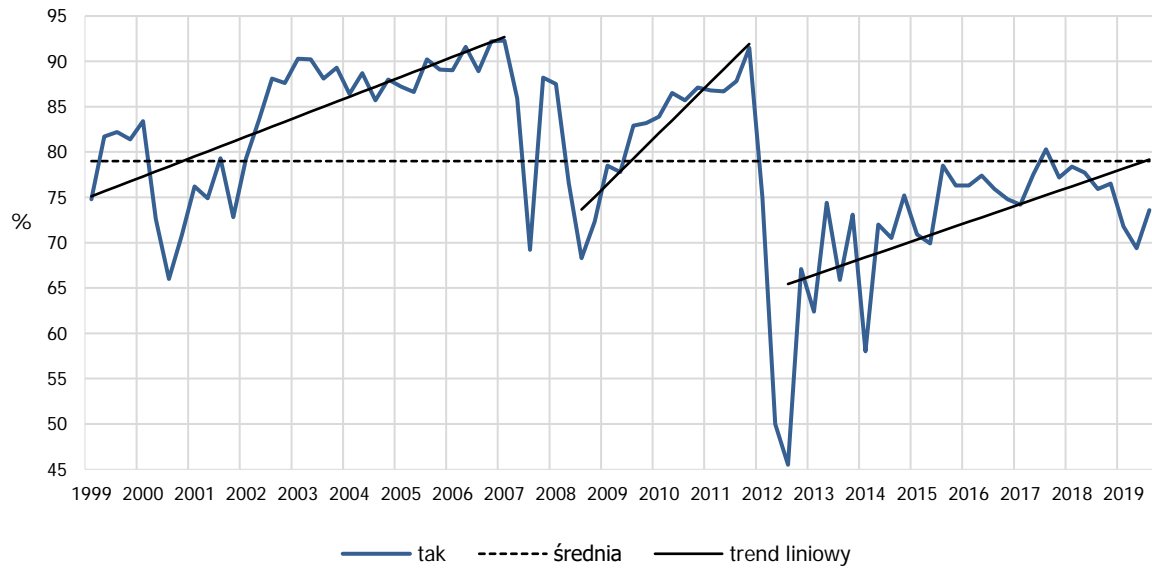
Inwestycje w budynki i budowlę wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

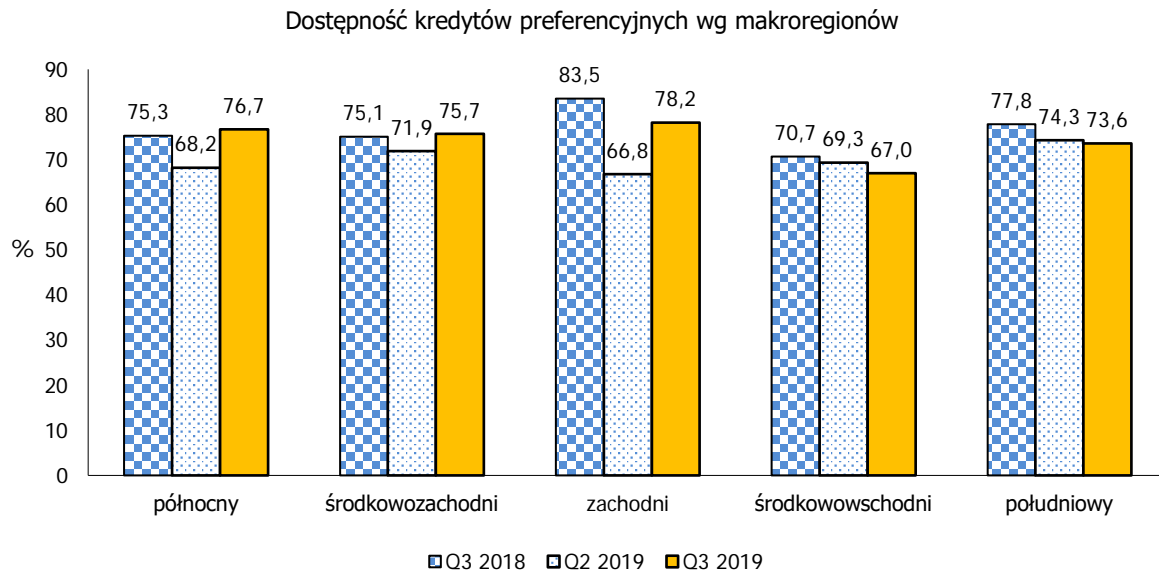
Inwestycje w budynki i budowlę wg grup PKD 2007

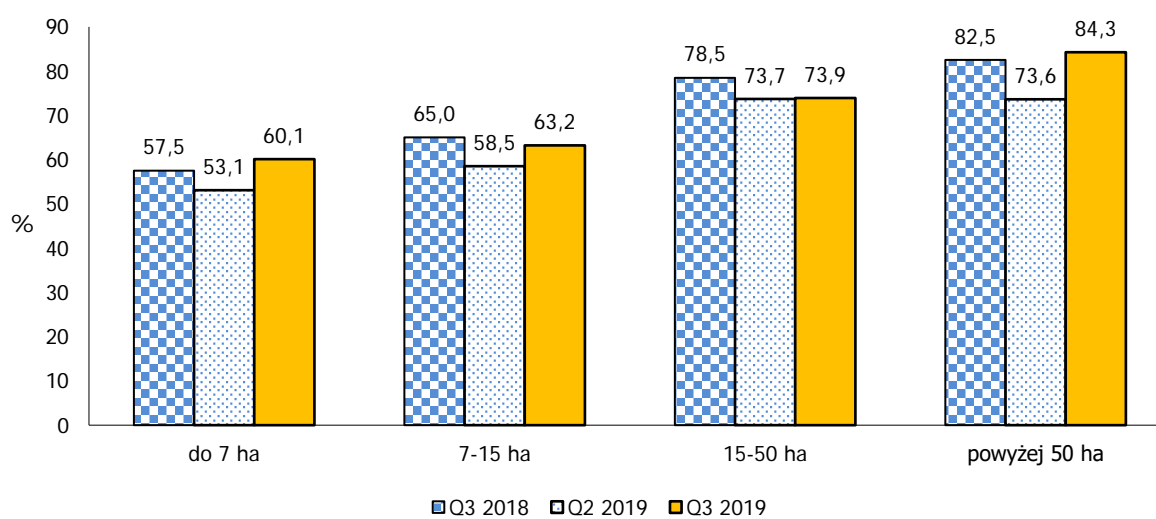
11. Dostępność kredytów preferencyjnych

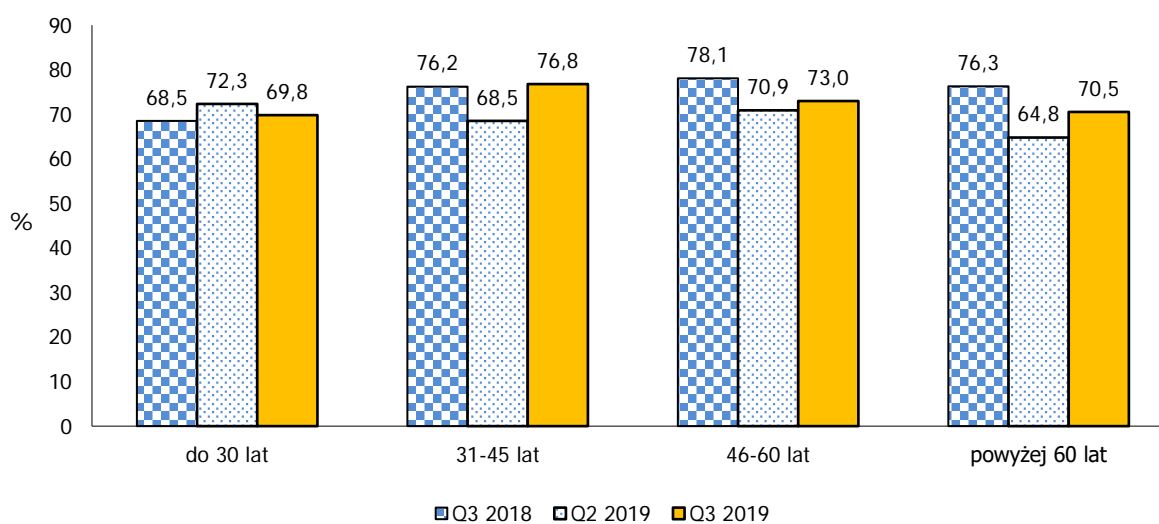
w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
tak	77,7	75,9	76,5	71,8	69,4	73,6
nie	22,3	24,1	23,5	28,2	30,6	26,4

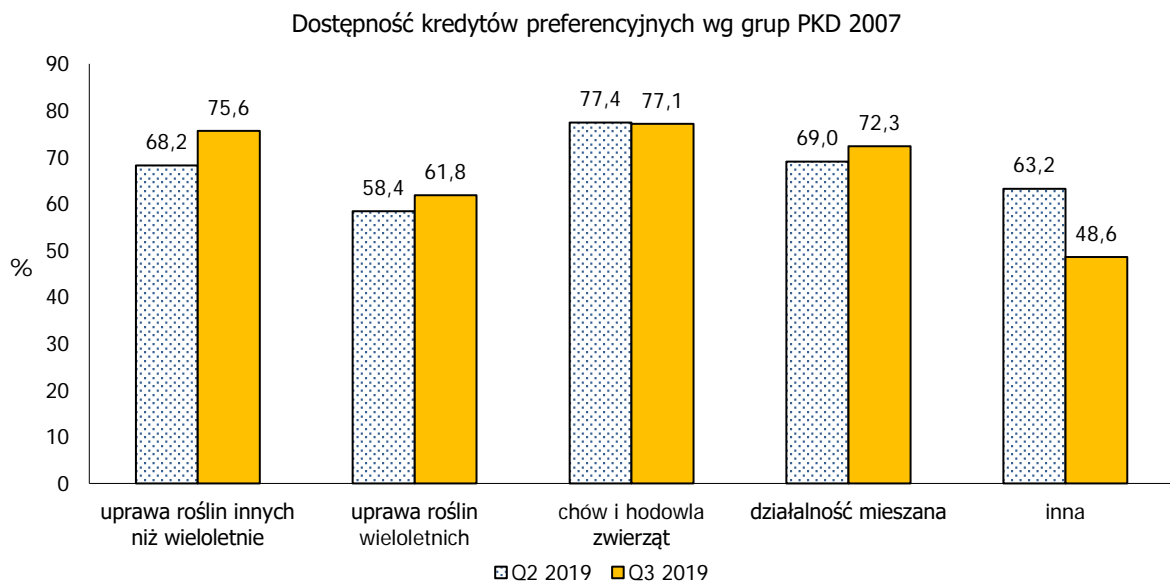
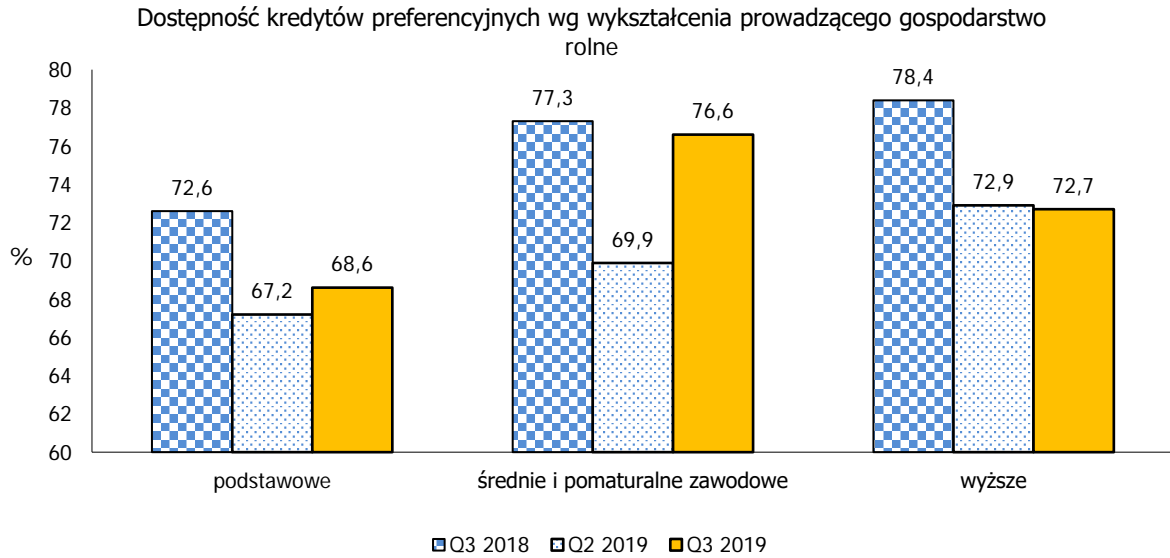

Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

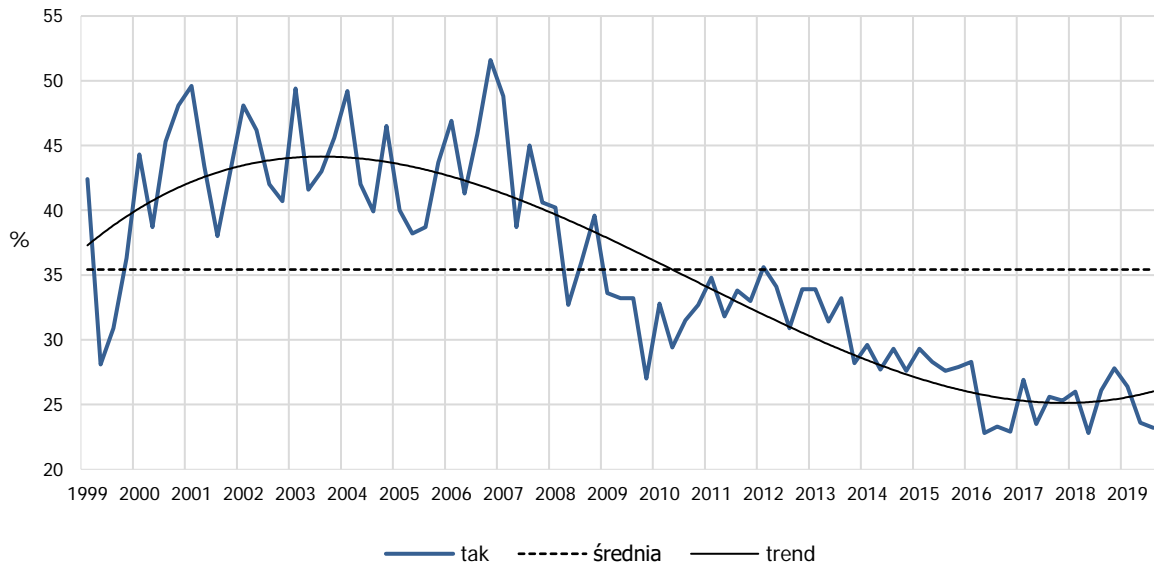

Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

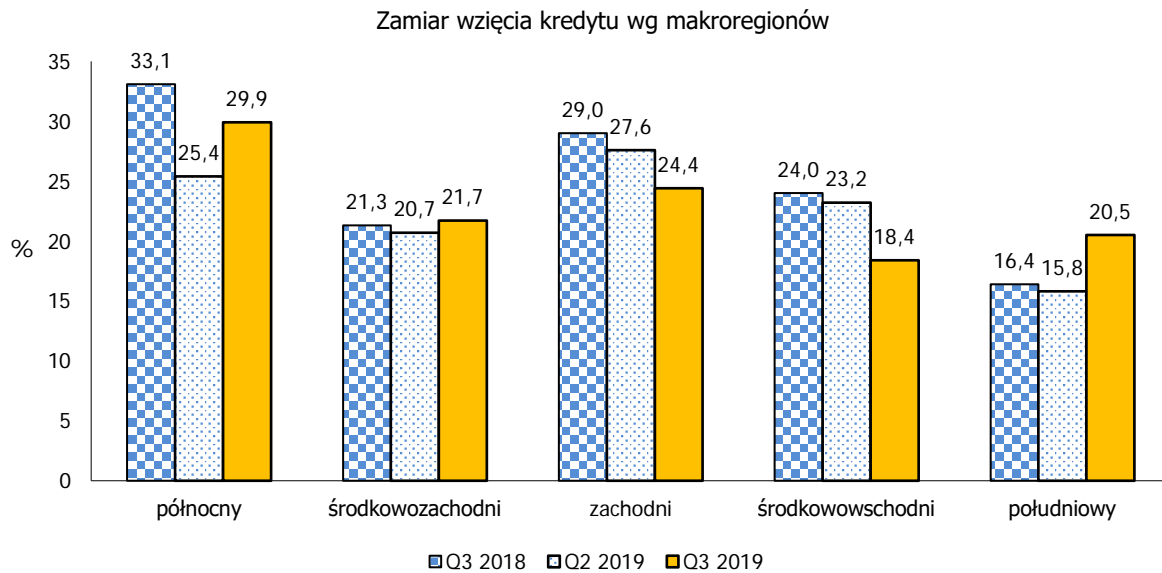

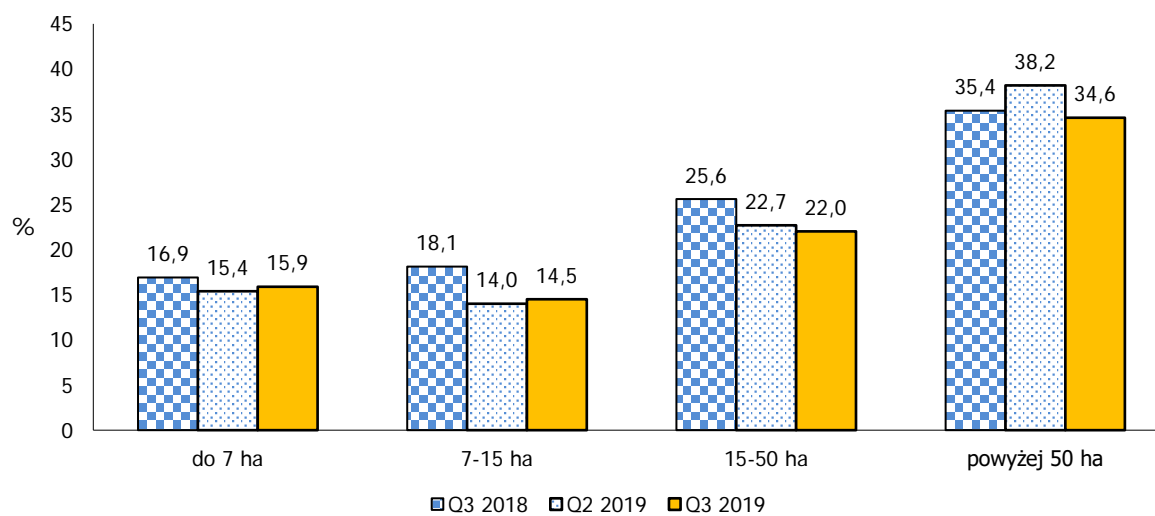
12. Zamiar wzięcia kredytu

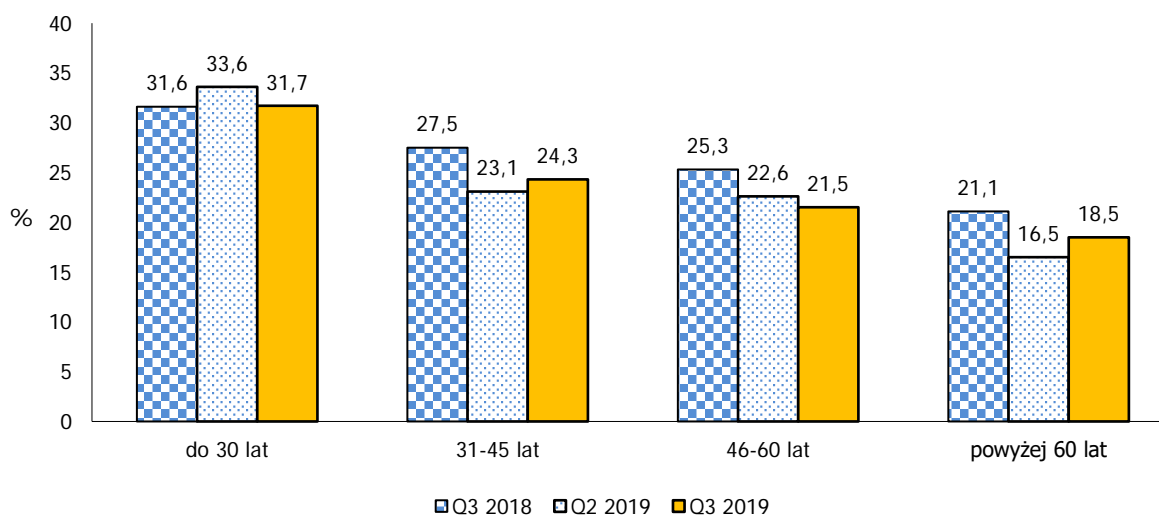
w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
tak	22,8	26,1	27,8	26,4	23,6	23,2
nie	77,2	73,9	72,2	73,6	76,4	76,8

Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

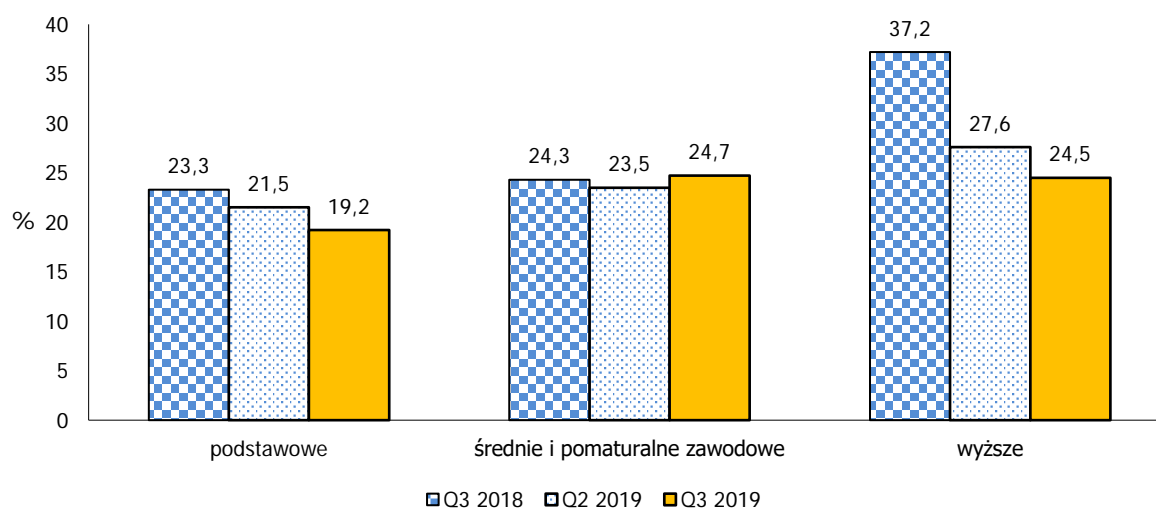

Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

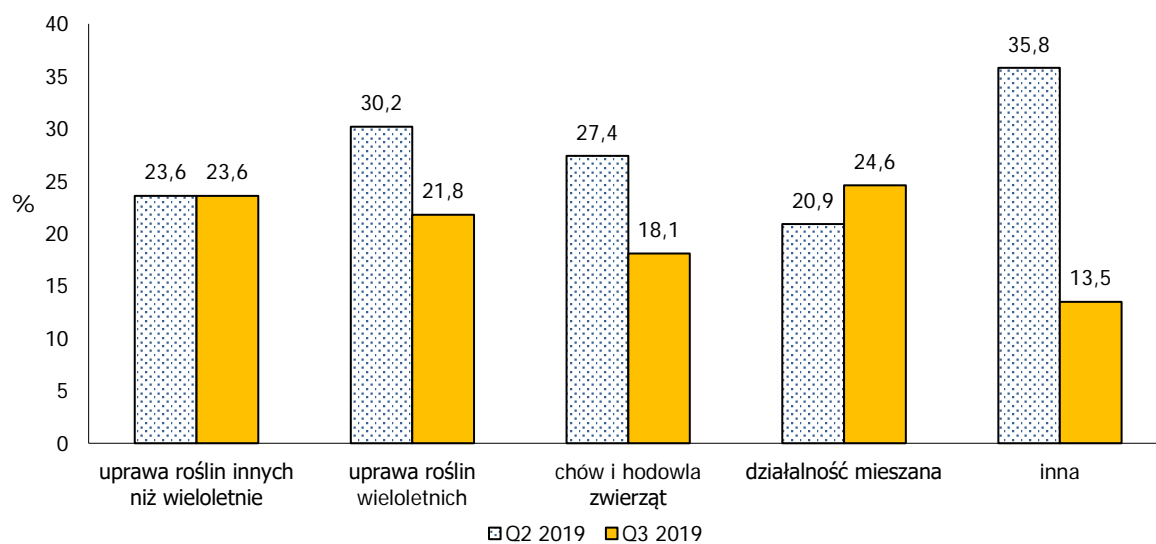

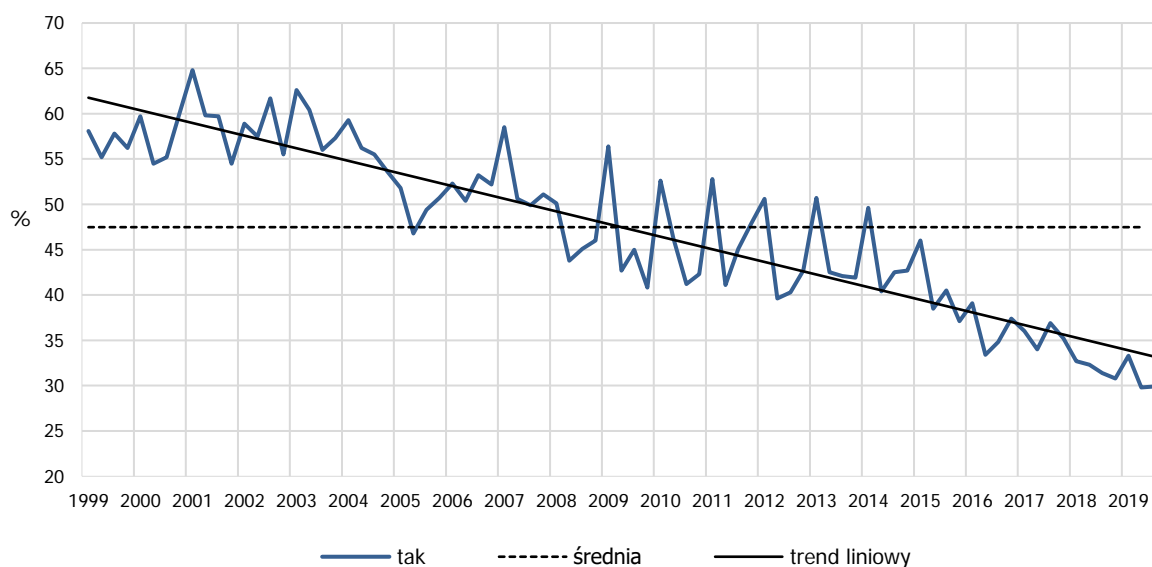
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

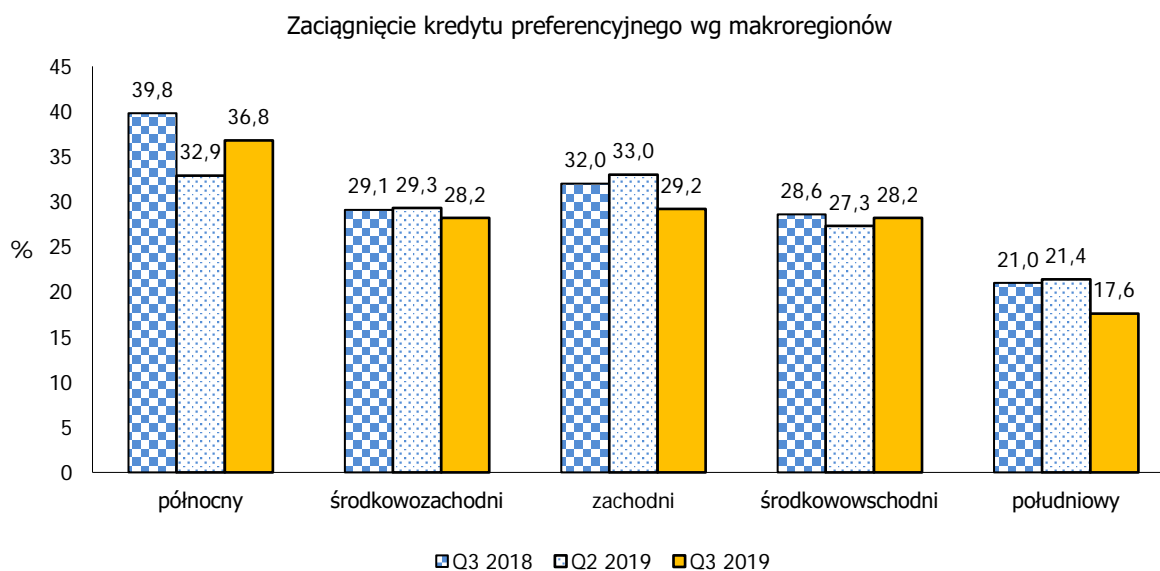
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

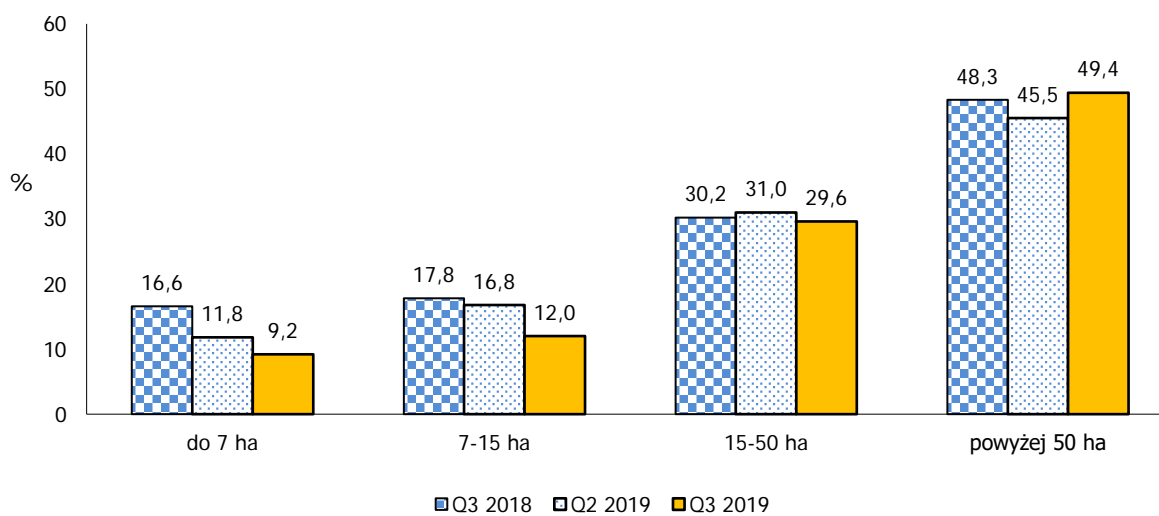
13. Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego

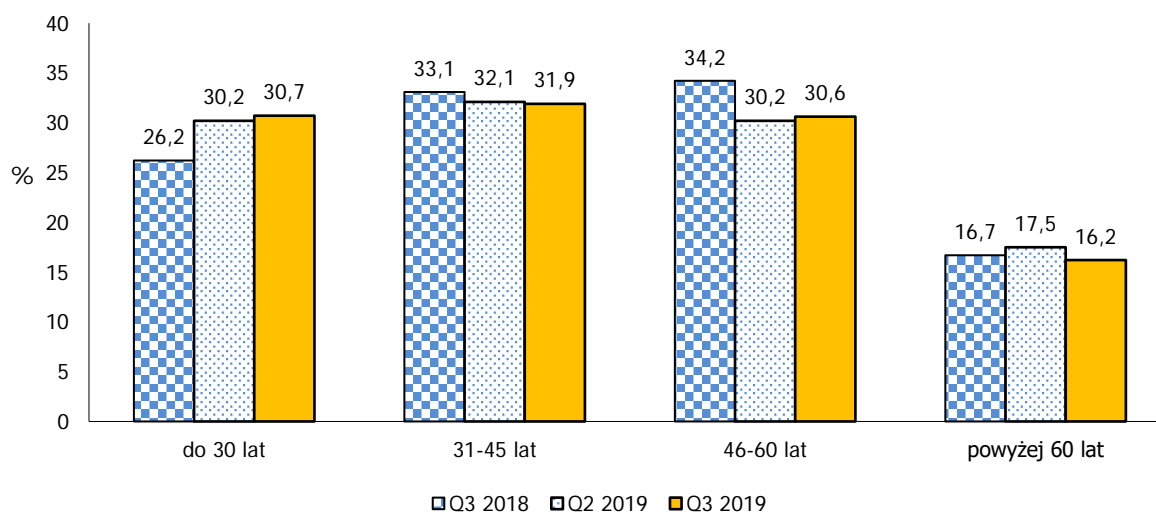
w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
tak	32,3	31,4	30,8	33,3	29,8	29,9
nie	67,7	68,6	69,2	66,7	70,2	70,1

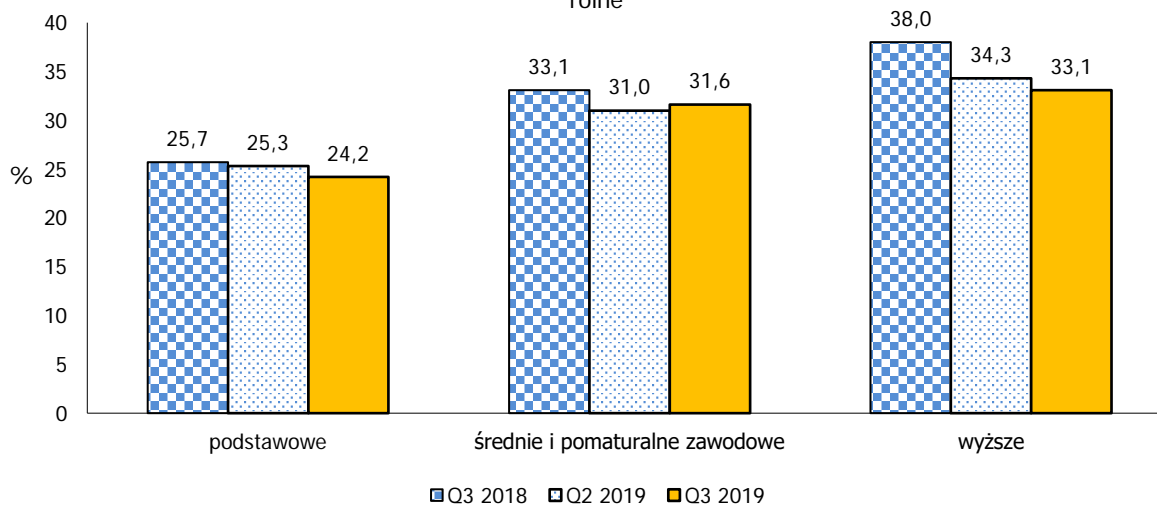
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

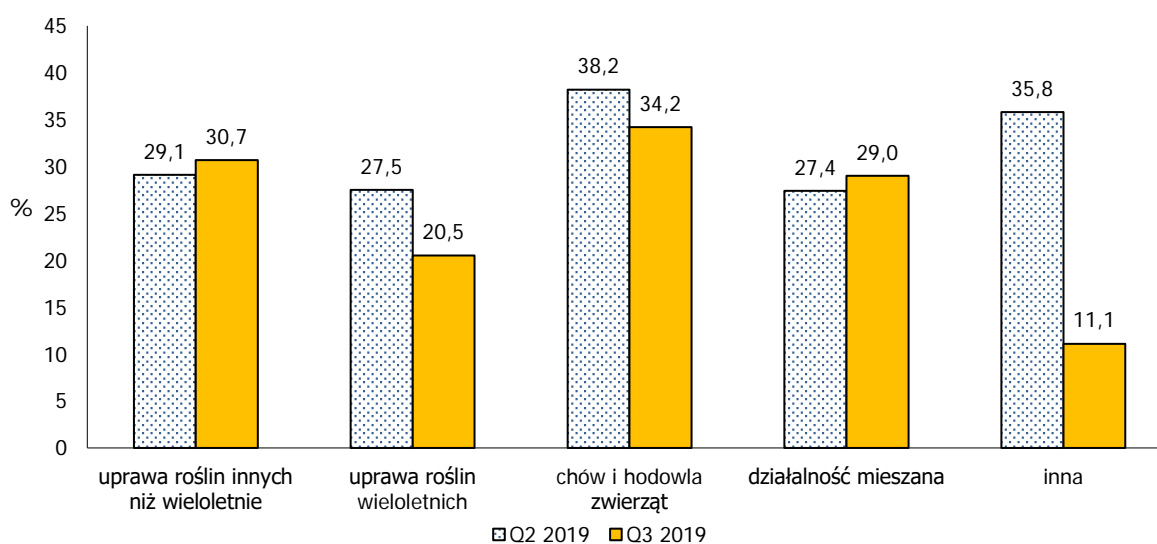
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

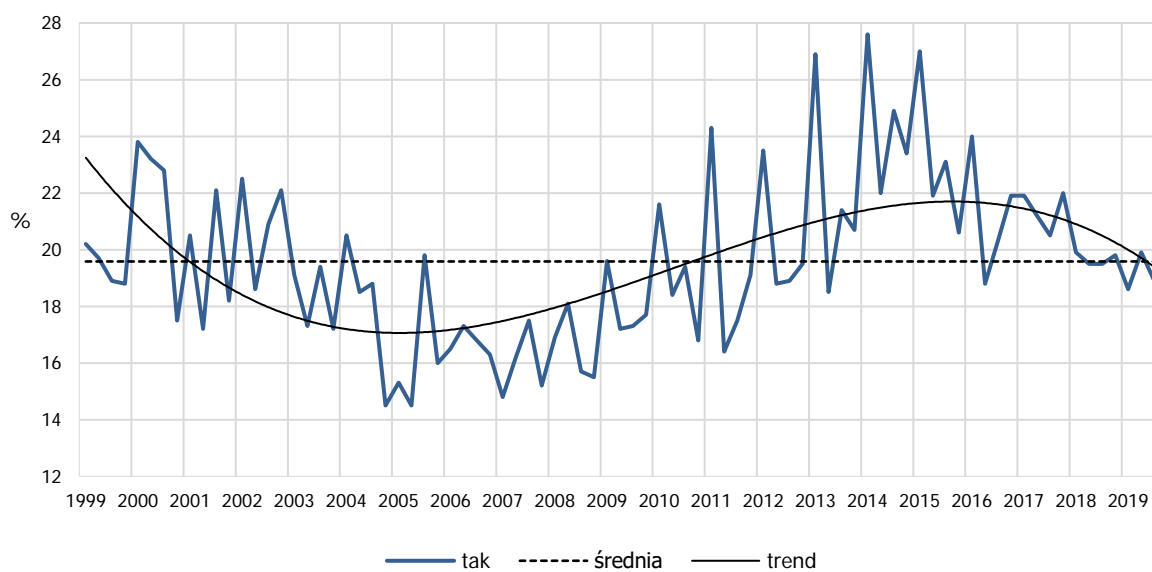
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

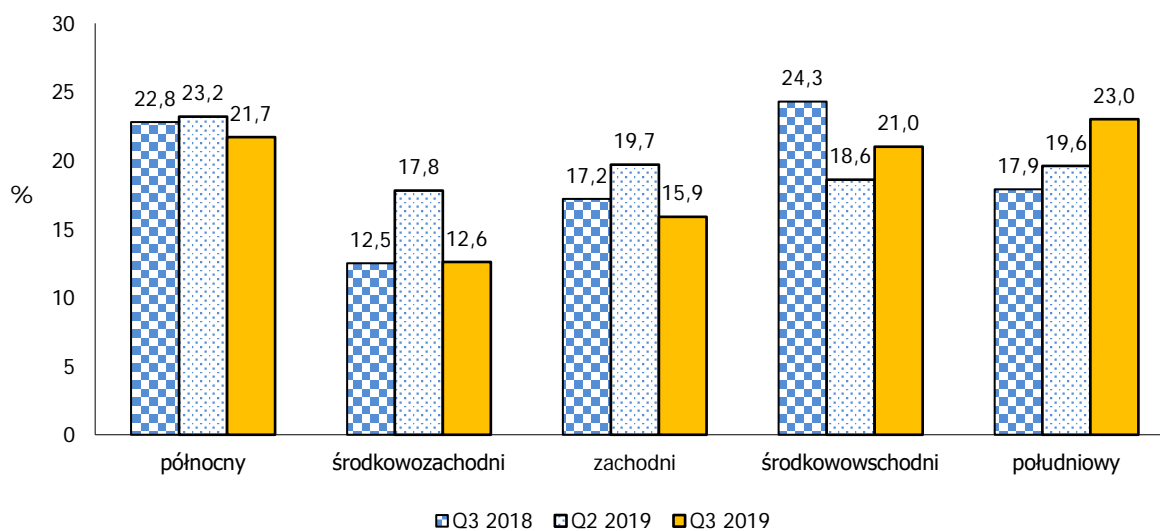

14. Zaciągnięcie kredytu rynkowego

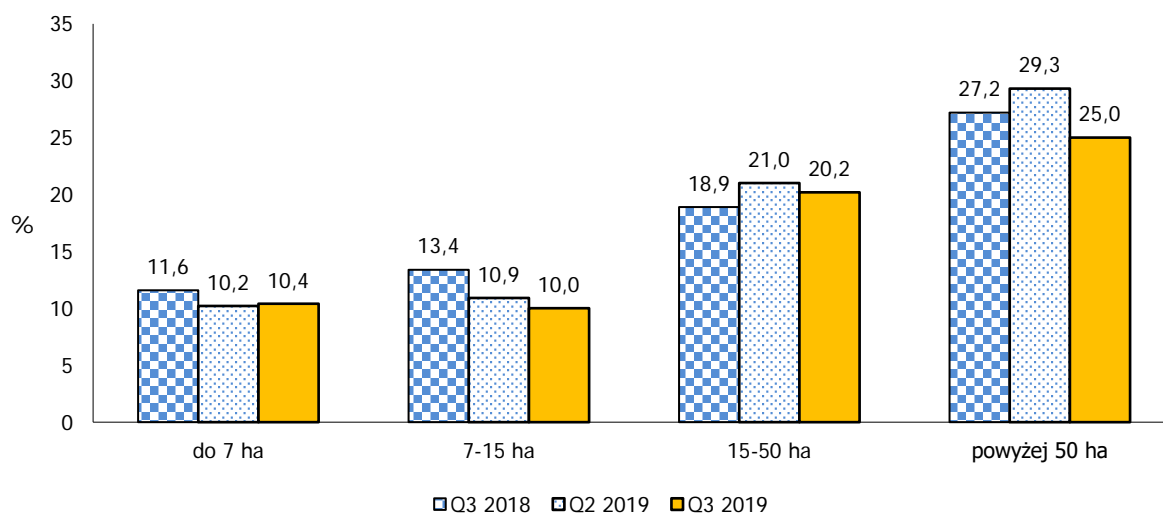

w %	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019
tak	19,5	19,5	19,8	18,6	19,9	18,9
nie	80,5	80,5	80,2	81,4	80,1	81,1

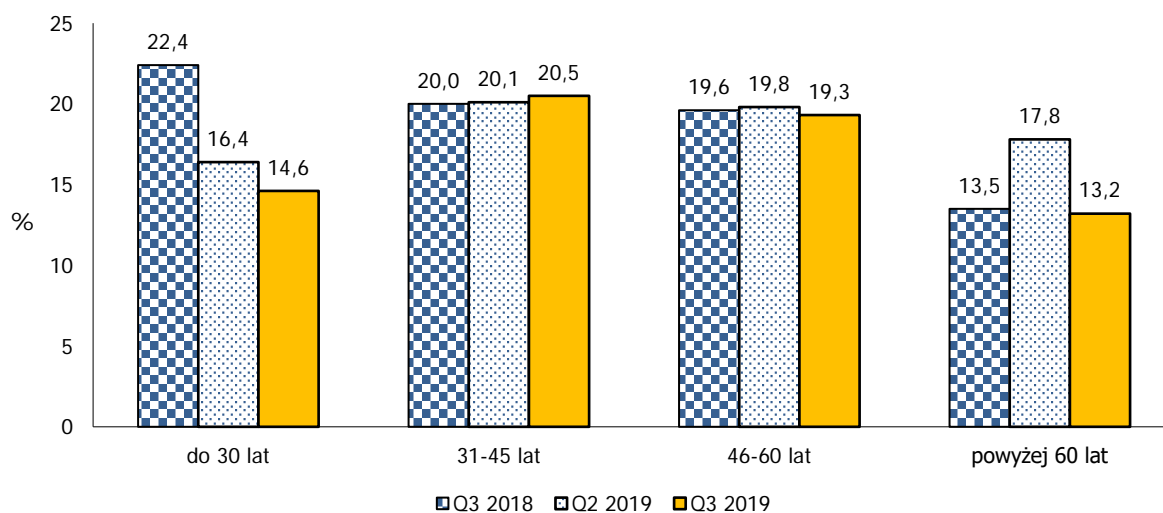
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg makroregionów

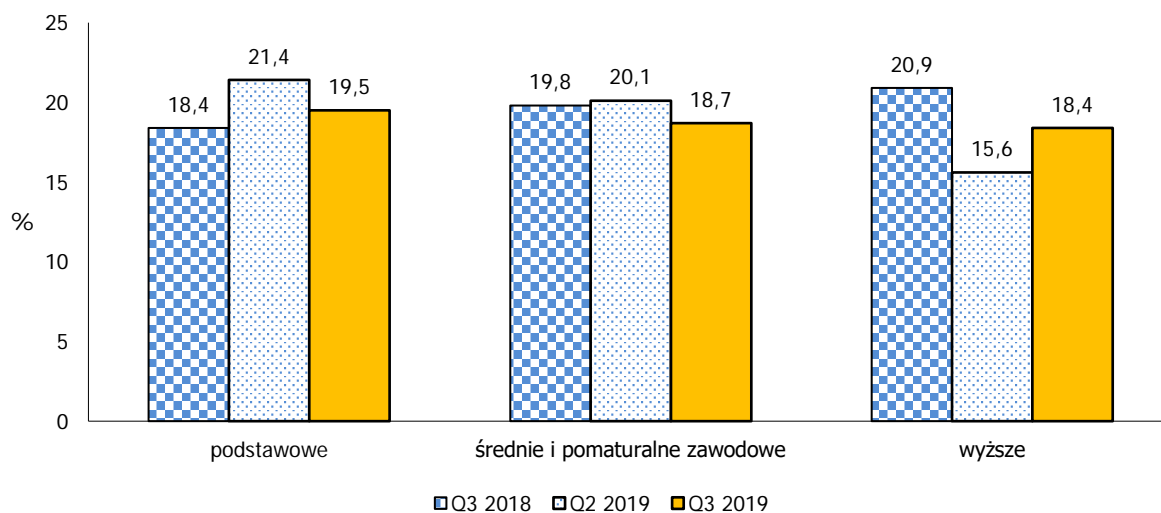
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

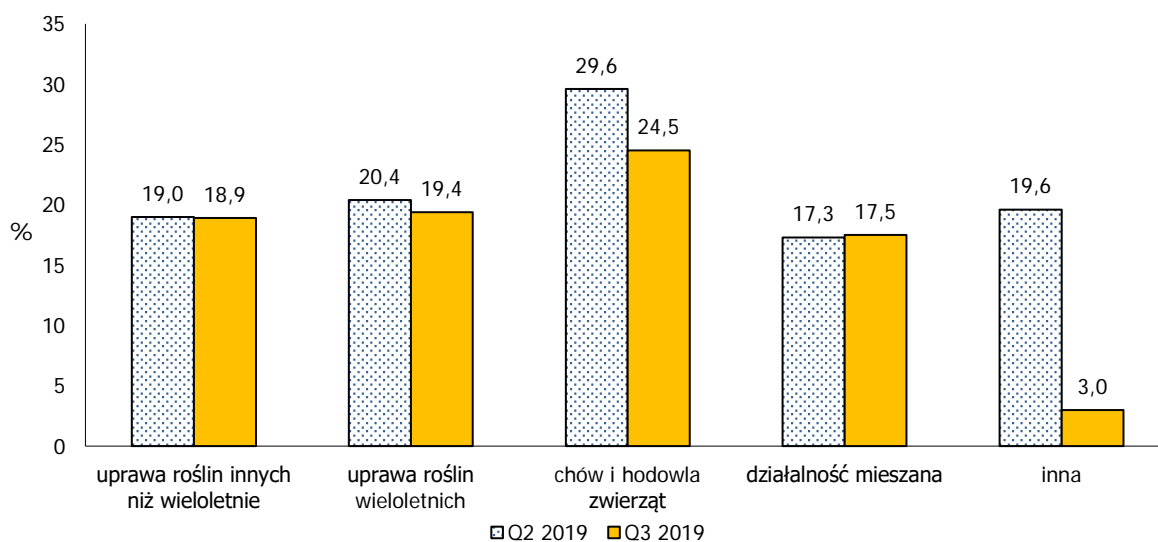
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

III. SUMMARY

In the 3rd quarter of 2019 situation in the Polish agriculture improved again, however, the improvement was weaker than one quarter earlier. The agricultural confidence indicator (IRGAGR) grew by 4.8 pts to 1.0 pts, due to an increase in farms' income – the smoothed money income indicator, one of the two components of IRGAGR, rose by 8.2 pts to -2.8 pts (in the 2nd quarter it increased by 9.2 pts). On the other hand, farmers' confidence diminished. The confidence indicator, the second component of IRGAGR, declined by 2.0 pts to 8.5 pts. For the first time since the beginning of 2017 the general indicator and its components increased on the annual basis. IRGAGR broke through the long-term trend line. It might suggest that its declining tendency, which began at the turn of 2017/2018, came to an end. Nevertheless, the increase in the agricultural activity was of seasonal nature. Farmers expect their financial situation to improve in the next quarter, and the majority of the balances grew on the quarterly and annual bases, but usually in the fourth quarter of a year agricultural activity slows down due to unfavourable weather, so, taking it all into account, it is hard to be optimistic about farming prospects in the near future.